

ปัญหาเศรษฐกิจการเงิน

ในขณะที่รัฐบาลในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องเผชิญกับปัญหาการคลังเกือบตลอดรัชกาล รัฐบาลก็ได้พิจารณาปัญหาการเงินควบคู่กันไปด้วย ปัญหาเศรษฐกิจการเงินในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ระยะคือ ปัญหาการเงินก่อนระยะเศรษฐกิจตกต่ำ และปัญหาการเงินในระยะเศรษฐกิจตกต่ำ แต่ก่อนที่จะพิจารณาถึงปัญหาการเงินนั้น สมควรจะได้กล่าวถึงนโยบายการเงินของไทยโดยสังเขปเพื่อให้เข้าใจถึงปัญหาและการดำเนินงานด้านการเงินได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

นโยบายการเงินเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของเรื่องเศรษฐกิจ รัฐบาลของประเทศที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบใช้เงินเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน (money economy) ต่างก็ปรารถนาที่จะให้ค่าของเงินของตนมีเสถียรภาพ เพราะหากค่าของเงินมันคงมีเสถียรภาพ ก็จะทำให้บรรดาพ่อค้านักธุรกิจ มีความมั่นใจในการประกอบการค้าและการลงทุนในการผลิต และเมื่อการค้าดำเนินไปด้วยความสะดวกราบรื่น ก็จะก่อให้เกิดการขยายตัวในการผลิต การทำงาน อันมีผลทำให้รายได้ของพลเมืองเพิ่มสูงขึ้น ประชาชาติก็就会有ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจ เมื่อประชาชนมีรายได้สูงขึ้น รัฐบาลก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถนำเงินรายได้นั้นมาใช้จ่ายในการบริหารและทำนุบำรุงประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า โดยหลักทั่วไป เพื่อให้ค่าของเงินมีเสถียรภาพ รัฐบาลจึงได้นโยบายการเงินเพื่อกำหนดและควบคุมปริมาณเงิน และอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศให้เหมาะสมกับความต้องการของภาวะเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลไทยก็มีความปรารถนาเช่นเดียวกัน แต่นโยบายการเงินของไทยในสมัยนั้นเป็นแบบอนุรักษนิยม ซึ่งมุ่งที่จะรักษาเสถียรภาพของค่าภายนอก หรืออัตราแลกเปลี่ยนเงินตราเป็นสำคัญ โดยมุ่งกำหนด

ประกาศเพิ่มค่าเงินบาทโดยลดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจาก 13 บาทต่อ 1 ปอนด์ เป็น 12 บาทต่อ 1 ปอนด์ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2462 เป็นครั้งแรก ปรากฏว่าอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวยังไม่เหมาะสมที่จะช่วยป้องกันการลักลอบส่งเหรียญกระษาปณ์เงินออกนอกประเทศ รัฐบาลจึงได้ประกาศแก้ไขอัตราแลกเปลี่ยนอีกหลายครั้ง จนกระทั่งในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2462 ได้ลดอัตราแลกเปลี่ยนเป็น 9.14 บาทต่อ 1 ปอนด์ ต่อมาใน พ.ศ. 2463 ราคาโลหะเงินเริ่มลดลง และไม่มีที่ท่าว่าจะกลับสูงขึ้นไปอีก เพื่อเป็นการส่งเสริมสินค้าขาออกของไทย รัฐบาลจึงได้ลดค่าของเงินบาทโดยประกาศเพิ่มอัตราแลกเปลี่ยนจาก 9.14 บาทเป็น 9.50 บาทต่อ 1 ปอนด์ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2464 และในเดือนมกราคม พ.ศ. 2465 รัฐบาลได้ประกาศลดค่าของเงินอีก โดยกำหนดอัตรารับซื้อปอนด์สเตอร์ลิงในอัตรา 10.80 บาทต่อ 1 ปอนด์ และขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงในอัตรา 11.20 บาทต่อ 1 ปอนด์ และถือว่าอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวเป็นอัตราแลกเปลี่ยนชั่วคราวของทางราชการ อัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวนี้ได้ใช้มาจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2469 โดยที่ยังไม่ได้กำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทเป็นการถาวร ตั้งแต่ พ.ศ. 2465 - 2469 ปรากฏว่า การเงินของโลกกลับเข้าสู่ภาวะปกติเรียบร้อยแล้ว หลังจากที่ได้ประสบความสำเร็จความปั่นป่วนนับตั้งแต่ สงครามโลกครั้งที่ 1 เป็นต้นมา เซอร์ เอคเวิร์ต คูก ที่ปรึกษาจึงมีความเห็นว่า เมื่อภาวะการเงินของโลกกลับสู่สภาพปกติแล้วเช่นนี้ จึงเป็นเวลาอันสมควรที่รัฐบาลจะได้กำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทกับเงินปอนด์สเตอร์ลิงให้เป็นการถาวร เพื่อจะเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจของประเทศ ในบันทึกความเห็นลงวันที่ 24 ธันวาคม พ.ศ. 2469¹ เซอร์ เอคเวิร์ต คูก ได้ชี้ให้เห็นผลเสียของเรื่องนี้ว่า ผลเสียประการแรกเกี่ยวกับอัตราแลกเปลี่ยนไม่แน่นอนก็คือ ผลเสียทางการค้า กล่าวคือถ้าพวกพ่อค้าคาดคะเนว่ารัฐบาลจะกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราหรือค่าเสมอภาคเป็น 12 บาทต่อ 1 ปอนด์ ในขณะที่อัตราแลกเปลี่ยนในทางปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ 11 บาทต่อปอนด์ ดังที่เป็นอยู่นั้น

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร. 7 ค 14/1 Sir E.M. Cook, Stabilisation of the Tical, December 24th, 1926.

พอลค้าก็จะทำการค้าแบบเก็งกำไร และทำการค้าเกินตัวโดยการสั่งสินค้าเข้าเป็นจำนวน
 มากเกินความจำเป็นในการค้าขาย ทั้งนี้เพื่อหวังผลกำไรในการค้าเมื่อรัฐบาลประกาศ
 ออกมาเป็นทางการให้ค่าเสมอภาคของเงินบาทเป็น 12 บาทต่อ 1 ปอนด์ ถ้าพวกเขาคาด
 คะเนว่ารัฐบาลจะกำหนดค่าเสมอภาคของเงินตราเป็น 10 บาทต่อ 1 ปอนด์ ก็จะชลอการ
 สั่งสินค้าเข้า การคาดคะเนทั้งสองทางนี้จะยังผลให้การการค้าดำเนินไปโดยไม่ราบรื่น เป็นผล
 เสียต่อเศรษฐกิจของประเทศ ผลเสียประการที่สองเป็นผลเสียในด้านการลงทุนคือ
 อัตราการแลกเปลี่ยนที่ไม่แน่นอน เป็นสาเหตุให้นักธุรกิจทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
 ลงเงินออกไปลงทุนในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก นักธุรกิจในต่างประเทศไม่กล้าส่งเงิน
 มาลงทุนในประเทศไทยเพราะขาดความมั่นใจ ซึ่งเป็นผลกระทบกระเทือนถึงการว่าง
 งาน สภาพเหล่านี้ย่อมขัดต่อความเจริญทางการค้าและความก้าวหน้าของประเทศ

เซอร์ เอคเวิร์ค ถูก ได้เสนอให้รัฐบาลใช้อัตรา 11 บาทต่อ 1 ปอนด์เพราะ
 เป็นอัตราที่ใช้ในทางปฏิบัติมาเป็นเวลาสี่ปีแล้วคือ ตั้งแต่วันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2465
 เป็นต้นมา อัตรานี้จึงเป็นอัตราระหว่างประเทศที่แท้จริงของเงินบาท อาจกล่าวได้ว่า
 ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่ใกล้เคียงกว่าอีกหลายประเทศ เนื่องจากค่าของเงินบาทมิได้
 สูงเกินจริงมากนัก มีหลายประเทศที่ตั้งอัตราแลกเปลี่ยนไว้สูง และพยายามที่จะทำให้
 อัตราแลกเปลี่ยนที่ตั้งไว้ยืนอยู่ได้ โดยมาตรการควบคุมต่าง ๆ การทำเช่นนี้เป็นอันตราย
 ต่อฐานะการเงินระหว่างประเทศอย่างยิ่ง สำหรับประเทศไทยไม่มีปัญหาดังกล่าว เพราะ
 อัตราเงินบาทคงที่แล้ว สิ่งที่รัฐบาลจะต้องจัดการคือเพียงแต่ให้ลัทธิขยับอัตราแลกเปลี่ยน
 เท่านั้นเอง นอกจากนี้การที่ประเทศไทยจะใช้อัตรานี้ก็ไม่มี ความยุ่งยากอย่างใด เพราะ
 มีทุนสำรองเป็นจำนวนมาก และเพิ่มขึ้นทุกปี แม้ในปีที่ขายสินค้าออกได้น้อยก็จะได้ไม่
 ความกระทบกระเทือน ส่วนอัตราอื่น ๆ เช่น อัตรา 10 บาทต่อปอนด์นั้น อาจใช้ได้หาก
 ระวังไม่ให้ขาดแคลนเงินตราในฤดูกาลส่งออก ในการส่งออกรัฐบาลต้องรับแลกเปลี่ยน
 เงินตราต่างประเทศเป็นเงินบาท การกำหนดอัตรา 10 บาทต่อปอนด์ทำให้ราคาสินค้าคิด
 เป็นเงินปอนด์สูงขึ้น ทั้ง ๆ ที่ระดับราคาไม่เปลี่ยนแปลง เมื่อราคาสินค้าในต่างประเทศ
 ทยอยในประเทศ

สูงขึ้นก็มีผลให้ขายสินค้าไคน้อยลง และได้รับเงินตราต่างประเทศน้อยลง นอกจากนี้ยังเป็น
 การยากที่รัฐบาลจะรักษาอัตราแลกเปลี่ยนในระดัปลู่ง ^{ตัวการของเงิน} คืออัตรา 10 บาทต่อปอนด์ และ
 หากการส่งออกไม่มีมูลค่ามากพอแล้ว รัฐบาลจะต้องประสบกับภาวะทุนสำรองตึงเครียด รัฐบาล
 อาจรอให้อัตราแลกเปลี่ยน ^{เปลี่ยนไปจนทำให้ค่าเงิน} ตกถึง 12 บาทต่อปอนด์ แล้วจึงออกประเทศเป็นทางการ
 ก็ได้ แต่การกระทำเช่นนี้เป็นผลเสียในทางปฏิบัติ และถ้าค่าเงินตกลงเป็น 12 บาทต่อ
 ปอนด์แล้ว รัฐบาลก็จะต้องสูญเสียเงินค่าใช้จ่ายในต่างประเทศ (รายรับและทุนเป็นเงิน
 ปอนด์) คิดเฉลี่ยเป็นจำนวนมากกว่าสองล้านบาทต่อปี ดังนั้นเซอร์ เอคเวิร์ด คุก จึงเห็น
 ว่าอัตราแลกเปลี่ยนที่เหมาะสมที่สุดคือ อัตราที่มีมูลค่ารายรับและจ่ายของประเทศ (หรือดุล
 การชำระเงินระหว่างประเทศ) สมดุล ซึ่งได้แก่อัตรา 11 บาทต่อ 1 ปอนด์

รัฐบาลได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วยกับข้อเสนอของเซอร์ เอคเวิร์ด คุก เพราะ
 เห็นว่าอัตราแลกเปลี่ยน 11 บาทต่อ 1 ปอนด์ เป็นอัตราที่ทำให้การกระระหว่างประเทศทั้ง
 ในด้านการซื้อสินค้าเข้า และ การส่งสินค้าออกอยู่ในสภาพที่ง่ายขายคล่อง รัฐบาลจึงได้
 ประกาศใช้อัตราดังกล่าวเป็นอัตราแลกเปลี่ยนเป็นทางการที่ดาวในเดือนมีนาคม พ.ศ.
 2469¹

1.2 ปัญหาการกำหนดมาตราเงิน

ระบบการเงินของไทยในเวลานั้น อยู่ในมาตราทองคำชนิดมาตราปวิวรรต
 ทองคำซึ่งไม่ได้ใช้ทองคำเป็นหลักโดยตรง แต่อาศัยผูกพันอยู่กับการเงินของประเทศอื่นซึ่ง
 อยู่ในมาตราทองคำอีกทีหนึ่ง การที่เงินบาทมีค่าผูกพันอยู่กับเงินปอนด์สเตอร์ลิงและเชื่อมกับ
 ทองคำทางอ้อมนั้น เซอร์ เอคเวิร์ด คุก เห็นว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างยิ่ง เพราะถ้าเงิน
 เงินปอนด์ต้องออกจากมาตราทองคำแล้ว เงินบาทก็ต้องประสบความผันแปรอย่างหลีกเลี่ยง
 ไม่ได้ สิ่งแรกที่เซอร์ เอคเวิร์ด คุกแนะนำให้รัฐบาลไทยทำพร้อม ๆ กับการรักษาค่าเสมอ

¹ เอลิม ยงบุญเกิด, อ้างแล้ว, หน้า 88.

ภาคของเงินบาทในขณะนั้นคือ การผูกค่าเงินบาทเข้ากับทองคำ ทั้งนี้เพื่อให้คาระหว่างประเทศของเงินบาทไม่ต้องขึ้นอยู่กับ การเทียบค่าทองคำของเงินสกุลใดสกุลหนึ่ง¹ นอกจากนี้ทองคำยังเป็นโลหะที่โลกนิยมนว่าเป็นสิ่ง^{ที่ 9} ในการ ควบคุมค่าและเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน จึงควรพวงค่าเงินบาทเข้ากับเนื้อทองคำตามพิภคที่เสมอกัน วิธีปฏิบัติในการพวงค่าเงินบาทเข้ากับทองคำโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้นคือ ออกพระราชบัญญัติประกาศว่าอัตราแลกเปลี่ยนของเงินบาทเท่ากับ 1/11 ของเหรียญโสเวเรน (sovereign)² ไม่ใช่ 1/11 ของเงินปอนด์สเตอร์ลิง เหรียญโสเวเรนประกอบด้วยเนื้อทองคำบริสุทธิ์ 7.32238 กรัม เพราะฉะนั้นค่าเงินหนึ่งบาทจึงคิดเป็นทองคำบริสุทธิ์ 0.66567 กรัม การผูกค่าเงินบาทเข้ากับทองคำเช่นนี้เป็นการ เข้าสู่วิถีมาตรฐานทองคำที่แท้จริง ต่างกับมาตรฐานปริวรรตทองคำซึ่งผูกค่าเงินบาทเข้ากับเงินปอนด์สเตอร์ลิง คราวใดที่เงินปอนด์ยังคงเทียบค่ากับทองคำก็ยังไม่เห็นความแตกต่าง แต่ถาเงินปอนด์ออกจากมาตรฐานทองคำเมื่อใด อัตราซื้อและอัตราขายจะเปลี่ยนไปทันที ค่าแปรผันของเงินบาทและเงินปอนด์จะเป็นเครื่องแสดงเสถียรภาพของเงินบาทเมื่อเทียบค่ากับทองคำ

การที่เซอร์ เอคเวิร์ด คูก แนะนำให้รัฐบาลผูกค่าเงินบาทเข้ากับทองคำแสดงถึงความวิตกว่า เงินปอนด์จะอยู่ในมาตรฐานทองคำอีกต่อไปหรือไม่ การเทียบเงินบาทกับทองคำโดยตรงจึงเป็นการตัดความวิตกในเรื่องนี้ แต่กรมพระจันทบุรีนฤนาถได้ทรงทักท้วงในที่ประชุมเสนาบดีสภา³ ว่า ปัญหาในการผูกค่าเงินบาทเข้ากับทองคำโดยตรงคือ การขาดแคลนทุนสำรองที่เป็นทองคำในประเทศไทย ประชาชนอาจนำธนบัตรมาขอแลกเปลี่ยนทองคำ

¹ ก.จ.ช. แพ่ม ร. 7 ค 14/1. Sir E.M. Cook, *Op.cit.*

² เหรียญทองคำของอังกฤษซึ่งมีค่าเท่ากับ 20 ชิลลิงหรือ 1 ปอนด์

³ ก.จ.ช. แพ่ม ร. 7 ค 14/1 รายงานเสนาบดีสภาครั้งที่ 52/2469,

หรือร้องเรียนว่ารัฐบาลจ่ายธนบัตรให้โดยไม่มีทองคำหรือเงินสำรอง ก่อไปเรียกเอาจาก
กรุงลอนดอนหรือกรุงนิวยอร์ก ดังนั้นพระองค์เจ้าศุภโยค เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ
ได้ปรึกษากับเซอร์ เอคเวิร์ด คุก แล้วลงความเห็นว่าเป็นต้นรัฐบาลจะยังไม่เลิกเหรียญ
บาทเป็นทุนสำรอง คือยังคงให้เก็บไว้เป็นทุนสำรองต่อไปก่อน¹ แม้รัฐบาลได้แจกจ่ายเงิน
เหรียญบาทตามจำนวนอันแจ่มอยู่ในธนบัตรแก่ผู้ที่ให้นำมาขอขึ้นที่กรมธนบัตร เป็นการชั่วคราว
ตั้งแต่วันที่ พ.ศ. 2451 เป็นต้นมาก็ตาม ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการรับและจ่ายทองคำ
ที่กรุงเทพฯ เมื่อได้กำหนดให้มาตรการการเงินของไทยเป็นมาตรการทองคำที่แท้จริง กล่าวคือ
จะมีผู้นำเอาทองคำมาขึ้นเป็นธนบัตรหรือนำเอาธนบัตรมาขึ้นเป็นทองคำแต่ละครั้งเป็นจำนวน
ไม่มาก ซึ่งจะทำให้ความยุ่งยากไม่ไปประโยชน์คุณค่านั้น ได้ตกลงวิธีการป้องกันโดยการกำหนด
จำนวนขั้นต่ำเอาไว้ว่าปฏิบัติในประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดว่ารัฐบาลจะยอมแลกก็ต่อเมื่อ
มีจำนวนตั้งแต่ 5,000 ปอนด์ขึ้นไป นอกจากปัญหาในลักษณะเช่นนี้แล้ว ปัญหาการรับทองคำ
ก็อาจจะมีได้ในกรณีที่เกิดความสงสัยในความบริสุทธิ์ของทองคำที่นำมาขึ้นหรือแลกกับเงินบาท
จึงจำเป็นต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้และเจ้าหน้าที่ซึ่งมีความชำนาญโดยเฉพาะสำหรับตรวจสอบ
เนื้อทองคำว่ามีเนื้อบริสุทธิ์เท่าใด และในด้านการจ่ายทองคำก็จะต้องมีทองคำเก็บรักษาไว้
เพื่อเตรียมจ่ายให้แก่ผู้ที่นำธนบัตรมาขอแลกหรือขึ้นเป็นทองคำให้ทันเวลาที่ เรื่องนี้เป็นปัญหา
สำคัญสำหรับประเทศไทย เพราะจะต้องสะสมทองคำให้เพียงพอ และจัดเก็บทองคำไว้ใน
ห้องมั่นคงเฉย ๆ ย่อมจะเสียประโยชน์ไม่ออกดอกออกผลลงอกเงยเพิ่มขึ้น เพื่อหลีกเลี่ยง
ปัญหานี้รัฐบาลอาจกำหนดให้รับหรือจ่ายเงินตราต่างประเทศ ซึ่งอยู่ในมาตรการทองคำแท้ซึ่ง
เรียกว่า รับหรือจ่าย "คอปรีวรรตแห่งทองคำ" ทางต่างประเทศ แทนการรับหรือจ่าย
ทองคำโดยตรงที่กรุงเทพฯ เช่น กำหนดให้กระทรวงพระคลังฯ รับและจ่ายคอปรีวรรต
แห่งทองคำในกรุงลอนดอนแลกเปลี่ยนกับเงินบาทโดยทันทีที่กรุงเทพฯ โดยผู้มาขอแลกต้อง

¹ ทุนสำรองธนบัตรตามพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 เป็นเหรียญบาทอยู่เป็น
จำนวนมากประมาณกว่า 52 ล้านบาท (เมื่อสิ้น พ.ศ. 2470 มีจำนวน 54,633,672 บาท)

รับภาระจ่ายค่าขนส่งทองคำระหว่างกรุงเทพฯ กับกรุงลอนดอน การรับหรือจ่ายค่าปริวรรต
 แห่งทองคำเช่นนี้ ไม่ผิดหลักการในการเทียบค่าของเงินบาทให้เท่ากับทองคำตามที่กำหนด
 ไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งไม่เสียหลักการของมาตราเงินแบบมาตราทองคำแท้ เพราะเงินปอนด์
 สเตอริงก็เป็นเงินตราของประเทศที่อยู่ในมาตราทองคำซึ่งสามารถจะแลกเปลี่ยนเอาทอง
 ค่าได้ทันทีในอัตรา 1 ปอนด์ต่อทองคำบริสุทธิ์หนัก 7.32237 กรัม¹

เมื่อได้พิจารณาปัญหาต่าง ๆ อย่างรอบคอบแล้ว รัฐบาลเห็นชอบตามความเห็น
 ของที่ปรึกษาการคลัง และนำเอาไปใช้ปฏิบัติดังปรากฏในพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.
 2471 ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป

1.3 ปัญหาเกี่ยวกับการวางระเบียบว่าด้วยเงินตรา

เนื่องจากระบบการธนาคารยังไม่กว้างขวาง ประชาชนโดยทั่วไปยังไม่
 นิยมฝากเงินไว้กับธนาคาร ฉะนั้นเงินที่ไซ้หมุนเวียนอยู่ในมือประชาชนจึงได้แก่เงินตรา
 เป็นสำคัญ อันประกอบด้วยธนบัตรและเหรียญกระษาปณ์ ปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการวางระเบียบ
 ว่าด้วยเงินตราได้แก่ กฎหมายว่าด้วยเงินตรา สถานะทางกฎหมายของธนบัตรและการจัด
 ระเบียบทุนสำรองเงินตรา

นับตั้งแต่ได้มีการปฏิรูประบบการเงินของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
 จุฬจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา กฎหมายหรือบทบัญญัติที่เป็นแม่บทในการวางระเบียบว่า
 ด้วยเงินตราคือ พระราชบัญญัติ ร.ศ. 121 (พ.ศ. 2445) พระราชบัญญัติเงินตรา
 ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) และพระราชบัญญัติมาตราทองคำ พ.ศ. 127 (พ.ศ. 2451)²
 นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมที่ประกาศใช้ในเวลาต่อมาอีกหลายฉบับ และมี
 ประกาศเกี่ยวกับการเงินที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเหล่านั้นอีกเป็นจำนวน

¹ เฉลิม ยงบุญเกิด, อ้างแล้ว, หน้า 93 - 4.

² คู่มือที่ 2 หน้า 16 - 23.

มาก บทบัญญัติต่าง ๆ เหล่านี้กระจัดกระจายกันก่อให้เกิดปัญหาสับสนไม่เป็นระเบียบอันนำมาซึ่งความยุ่งยากในการจัดการว่าควยเงินตราตามระเบียบที่วางไว้

ตามพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 ธนบัตรที่ใช่ออกมาในรูปของตัวสัญญาใช้เงินของรัฐบาล คือ รัฐบาลสัญญาว่าจะใช้เงินให้แกผู้ที่นำตัว (ธนบัตร) มาขึ้นโดยทันที ถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติใช้คำว่า "ตัวสำคัญสัญญา" และมีถ้อยคำที่ระบุในธนบัตรหรือตัวสำคัญนั้นว่า "รัฐบาลสยามสัญญาจะจ่ายเงินให้แกผู้นำธนบัตรนี้มาขึ้นเป็นเงินตราสยาม" แต่ขณะเดียวกันพระราชบัญญัติก็ได้อำหนดไว้ด้วยว่า ตัวสัญญาเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย การวางระเบียบเงินตราในลักษณะนี้มีความเหมาะสมในระยะเริ่มต้น เมื่อเวลาผ่านไปประชาชนมีความเชื่อถือและนิยมใช้ธนบัตรมากขึ้นแล้ว การที่ยังคงมีระเบียบนี้อยู่ทำให้เกิดปัญหายุ่งยากที่จะต้องเก็บทุนสำรองธนบัตรไว้ในรูปของเงินเหรียญกษาปณ์ (เงินตราสยาม) ในจำนวนเท่ากับธนบัตรที่ออกใช้โดยไม่เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จึงทำให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 เพื่ออนุญาตให้ถอนเงินสำรองธนบัตรไปลงทุนหลายครั้งหลายหน จนในที่สุดรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติเพิ่มเติมชั่วคราว พ.ศ. 2461 เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2461 ให้เสนาบดีกระทรวงพระคลังมีอำนาจกระจายเงินตราตามจำนวนที่แจ้งไว้ในธนบัตรให้แกผู้ที่นำมาขอขึ้นเป็นการชั่วคราว โดยให้ออกเป็นประกาศแจ้งความในราชกิจจานุเบกษา และเสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ ได้ออกประกาศฉบับแรก เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2461 ซึ่งกำหนดเวลาดังกระจายเงินตราเป็นเวลา 6 เดือน และได้มีประกาศในเวลาต่อมาอีก 3 ฉบับขยายอายุการกระจายเงินตราออกไปฉบับละ 6 เดือน หลังจากนั้นก็มีประกาศอีก 3 ฉบับ ขยายอายุออกไปฉบับละ 2 ปี จนกระทั่งถึงวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2469 และเมื่อครบกำหนดนี้แล้วก็ต้องมีประกาศอีก 2 ฉบับขยายอายุถึงวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2470 และวันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2471 ตามลำดับ¹ ที่กล่าวมานี้พอจะมองเห็นได้

¹ เฉลิม ขงมฤตเกิด, เรื่องธนบัตรไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในโอกาสครบรอบ 30 ปี 10 ธันวาคม พ.ศ. 2515 (พระนคร : ไทยเฟโวลิตการพิมพ์, 2515), หน้า 156.

อย่างชัดเจนถึงความยุ่งยากซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากฐานะตามกฎหมายของชนบัตรดังกล่าวซึ่งจำเป็นต้องมีการแก้ไขในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ปัญหาเกี่ยวกับทุนสำรองเงินตรา ตามบทบัญญัติว่าด้วยเงินตราที่ให้อยู่ได้มีทุนสำรองเงินตราแยกกัน กล่าวคือทุนสำรองตามพระราชบัญญัติชนบัตร ร.ศ. 121 อันเป็นทุนสำรองชนุนหลังชนบัตรที่ออกใช้ซึ่งเรียกว่า "เงินสำรอง" ประกอบด้วยเหรียญบาท และต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติชนบัตร ร.ศ. 121 อนุญาตให้ถอนเงินสำรองนี้ไปลงทุนผลประโยชน์ใด (ตามที่ได้รับอนุญาต) เงินสำรองจึงรวมถึงทรัพย์สินที่เกิดขึ้นจากการนำเอาเงินสำรองไปลงทุนด้วย นอกจากทุนสำรองชนบัตรแล้ว ยังมีทุนสำรองมาตราทองคำตามพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127 ซึ่งเป็นทุนสำรองเงินตราอีกส่วนหนึ่งตั้งขึ้นเพื่อรักษาอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทและเงินตราต่างประเทศหรือรักษาค่าภายนอกของเงินบาทโดยยื่นที่มั่นคง ถ้อยคำที่ใช้ในพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127 เรียกทุนสำรองส่วนนี้ว่า "เงินทุนสำรอง" แต่พระราชบัญญัติเงิน พ.ศ. 2471 เรียกว่าทุนสำรองนี้ว่า "ทุนสำรองพิเศษ"

ทุนสำรองตามพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127 มีจุดมุ่งหมายในการรักษาค่าภายนอกของเงินบาทโดยเฉพาะ เมื่อเริ่มใช้พระราชบัญญัติทองคำ ทุนสำรองมาตราทองคำประกอบด้วยเงินปอนด์สเตอร์ลิงและเงินบาท การดำเนินงานของทุนสำรองมาตราทองคำเกี่ยวพันกับการซื้อขายเงินปอนด์ของธนาคารอย่างใกล้ชิด การซื้อขายเงินปอนด์ของธนาคารนี้ยอมแล้วแต่ฐานะการค้ำขายของประเทศ ทรัพย์สินของทุนสำรองมาตราทองคำจึงเปลี่ยนแปลงไปตามฐานะการค้ำขายของประเทศ กล่าวคือ ถ้าสินค้าออกสูงกว่าสินค้าเข้า ธนาคารก็ต้องขายเงินปอนด์ให้แก่พระคลังฯ เพื่อรับเอาเงินบาทไปชำระค่าสินค้าออก ในทางกลับกัน ถ้าสินค้าเข้าสูงกว่าสินค้าออกธนาคารก็จะนำเงินบาทมาซื้อเงินปอนด์สเตอร์ลิง พระคลังฯ จะพิจารณาจากทุนสำรองมาตราทองคำว่ามีเงินบาทหรือปอนด์สเตอร์ลิงพอขายให้แก่ธนาคารหรือไม่ ถ้าไม่พอก็จะพิจารณาเอาเงินของตนหรือเงินทุนสำรองชนบัตรขายแทน ทุนสำรองมาตราทองคำจะเป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิงบ้าง เงินบาทบ้าง

ทุนสำรองธนบัตรและทุนสำรองมาตราทองคำแม่จะตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ
 ต่างกันก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติหน้าที่ของทุนสำรองทั้งสองนี้แทบไม่แตกต่างกันเลย กล่าว
 คือจุดมุ่งหมายเดิมในการตั้งเงินสำรองธนบัตรก็เพื่อให้ผู้ถือธนบัตรนำธนบัตรมาขึ้นเป็น
 เงินตราโลหะได้ แต่เมื่อปฏิบัติเข้าจริง หน้าที่นี้กลับเป็นรอง หน้าที่ ๆ จะรักษาค่าของ
 ธนบัตรภายนอกหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รักษาอัตราแลกเปลี่ยนให้มีเสถียรภาพ ท่านอง
 uestioner เห็นว่า หน้าที่เดิมของทุนสำรองมาตราทองคำก็เพื่อรักษาค่าภายนอกของเงินเหรียญบาท
 แต่ประโยชน์ที่แท้จริงนั้นก็คือรักษาค่าภายนอกของธนบัตรด้วย เพราะค่าภายนอกของธนบัตร
 และเงินบาทเป็นสิ่งเดียวกันแยกไม่ออก¹ ถ้าจะพิจารณาตามหลักทั่วไปแล้วก็จะเห็นได้ว่า
 การมีทุนสำรองเงินตรานั้นก็เพื่อประโยชน์ที่สำคัญรวม 3 ประการด้วยกันคือ ประการแรก
 สร้างความเชื่อถือและความไว้วางใจของประชาชนใหม่ต่อธนบัตรที่รัฐบาลออกใช้ ประการ
 ที่สองใช้เป็นประโยชน์ในการควบคุมการออกธนบัตรให้เป็นระเบียบ และวิธีการควบคุมนั้น
 มีอยู่ว่า จะจำหน่ายธนบัตรไม่ได้เว้นไว้แต่เป็นการแลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์บางประเภทที่ระบุ
 ไว้ และสินทรัพย์นั้นก็มีค่าเท่ากับราคาธนบัตรที่ออกใช้ นอกจากสินทรัพย์ดังกล่าวก็ต้องห้าม
 มิให้ใช้จ่าย เว้นไว้แต่และจนกว่าจะไต่ถอนธนบัตรอันมีราคาเท่ากันกลับคืนจากการออกใช้
 ประการสุดท้ายมีทุนสำรองไว้เพื่อประโยชน์ในทางการค้าระหว่างประเทศ ได้แก่การจัด
 มิให้ค่าปริวรรตแห่งเงินตราขึ้น ๆ ลง ๆ ตามฤดูกาล กล่าวคือ การส่งสินค้าออกนอก
 ประเทศทำให้ได้เงินตราต่างประเทศ ส่วนการส่งสินค้าเข้าก็ต้องส่งเงินตราต่างประเทศ
 ออกไปชำระหนี้ แต่สินค้าออกและสินค้าเข้าในขณะใดขณะหนึ่งนั้นมีราคาไม่เท่ากัน ในฤ
 ฤดูกาลที่มีสินค้าเข้ามากกว่าสินค้าขาออก จะมีผู้ต้องการเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวน
 มากกว่าหน่วยงานออกธนบัตรได้รับจากผู้ส่งสินค้าออก เมื่อเป็นเช่นนั้นเจ้าหน้าที่จะต้อง
 เอาสินทรัพย์ในทุนสำรองออกมาจ่ายให้ครบจำนวนที่ขาดอยู่ชั่วคราว กลับกันในฤกษ์ที่มีสินค้า
 ขาออกมากกว่าสินค้าขาเข้า มีผู้นำเงินตราต่างประเทศมาแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศเป็น

¹ เฉลิม ยงบุญเกิด, ธนบัตรไทย, อ้างแล้ว, หน้า 76 - 7.

จำนวนมากกว่าที่หน่วยงานออกธนบัตรจ่ายให้แก่ผู้สั่งสินค้าเข้า เงินตราต่างประเทศที่เป็น
ทุนสำรองก็เพิ่มพูนขึ้น¹ ฉะนั้น การจัดทุนสำรองแยกกันนี้จึงไม่อำนวยความสะดวกที่จะ
ดำเนินการเกี่ยวกับทุนสำรองเงินตราเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ตามที่ใคกล่าวมานี้ จึงถือ
ได้ว่าเรื่องนี้ก็เป็นปัญหาสำคัญด้านการวางระเบียบว่าด้วยการเงินอีกประการหนึ่ง

ปัญหาเกี่ยวกับการวางระเบียบว่าด้วยเงินตราที่ใคกล่าวมานี้ ประกอบกับปัญหา
ที่สำคัญซึ่งกล่าวมาแล้วข้างต้น จึงได้มีการแก้ไขด้วยการตราพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ.
2471 ขึ้นเมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2471 จากที่ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติ
ฉบับนี้ไคช่วยแก้ปัญหาสำคัญ ๆ ทางการเงินที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือในประการแรกไค
ยกเลิกพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 พระราชบัญญัติเงินตรา ร.ศ. 122 พระราช
บัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127 และพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการเงินทั้งหลายที่ไคแก้ไข
เพิ่มเติมในเวลาต่อมา รวมทั้งประกาศที่ออกโดยอาศัยพระราชบัญญัติเหล่านั้นทั้งหมด
ทำให้บทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับเงินตราไคมารวมไว้ด้วยกันในพระราชบัญญัติฉบับเดียว
ทำให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับเงินตรา ประการที่สองไค
เปลี่ยนฐานะทางกฎหมายของธนบัตรจากตัวสัญญาใช้เงินให้เป็นธนบัตรที่ชำระหนี้ไคตาม
กฎหมาย โดยกำหนดว่า "ธนบัตร... เป็นเงินที่ชำระหนี้ไคตามกฎหมายโดยไม่จำกัด
จำนวน" (มาตรา 9 ข้อ 1)² หลักนี้ไคใช้มาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ประการที่สาม
ไคเทียบค่าของเงินบาทเข้ากับทองคำโดยตรงในอัตรา 1 บาทเท่ากับทองคำบริสุทธิ์
หนัก 0.66567 กรัม หรือเทียบกับเงินปอนด์สเตอร์ลิงเท่ากับ 11 บาทต่อ 1 ปอนด์
(1 โขเวอเรนเท่ากับเนื้อทองคำบริสุทธิ์ 7.32238 กรัม) ค่าของเงินบาทที่เทียบกับ
ทองคำนี้เรียกว่า "ค่าเท่าทองคำในเงินบาท" ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า "ค่าเสมอภาค" ของ
เงินบาท และพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 ไคกำหนดไว้ว่า "ให้เสมอภาคหรือ

¹ เฟิงอว, หน้า 96.

² พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471.

จ่ายทองคำที่กรุงเทพฯ โดยอัตราหนึ่งบาทของเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายต่อ 0.66567 กรัมทองคำบริสุทธิ์"(มาตรา 11 ข้อ 1) แต่ในขณะเดียวกันก็ได้คำนึงถึงปัญหาที่ประเทศไทยขาดแคลนทองคำอันจะจ่ายแลกกับเงินบาทที่กรุงเทพฯ พระราชบัญญัติเงินตราจึงกำหนดไว้ด้วยว่า เสนาบดีแทนที่จะรับหรือจ่ายทองคำที่กรุงเทพฯ ก็อาจเลือกรับหรือจ่ายค่าปริวรรตแห่งทองคำกับเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมายทางต่างประเทศโดยทันที ณ สถานที่ใดและโดยอัตราเท่าใดแล้วแต่จะประกาศเป็นครั้งคราว อัตราที่กล่าวมานี้ให้คำนวณหนึ่งบาทต่อ 0.66567 กรัมทองคำบริสุทธิ์ คือหังการะวางรับส่งเพิ่มเติมหรือลดแล้วแต่กรณี ระหว่างกรุงเทพฯ กับสถานที่ที่รับจ่ายทางต่างประเทศ (มาตรา 11 ข้อ 2) และผู้ที่จะมีสิทธิขอแลกเปลี่ยนทองคำหรือค่าปริวรรตทองคำตามที่กล่าวข้างต้นแต่ละครั้งจะต้องเป็นการแลกเปลี่ยนที่มีมูลค่าเป็นจำนวนไม่ต่ำกว่า 50,000 บาท (มาตรา 11 ข้อ 3) เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2471 เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ อาศัยอำนาจตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 ได้ออกประกาศกระทรวงพระคลังฯ จะรับและจ่ายค่าปริวรรตแห่งทองคำในกรุงลอนดอนคอนแลกเปลี่ยนกับเงินบาทไทยทันทีตามอัตราปอนด์สเตอร์ลิงละ 10.80 บาท และจ่ายปอนด์สเตอร์ลิง 11.20 บาท ซึ่งอัตราทั้งรับและจ่ายนี้ได้คำนวณจากค่าเทียบของเงินบาทกับทองคำและค่าเทียบของเงินปอนด์กับทองคำก่อน ได้อัตราปอนด์ละ 11 บาท แล้วมาคำนวณอัตราปอนด์จ่ายบาทโดยหักการะวางขนส่งทองคำออกปอนด์ละ 20 สตางค์ จึงได้อัตรารับปอนด์สเตอร์ลิงละ 10.80 บาท ส่วนอัตราจ่ายปอนด์สเตอร์ลิงรับบาทผู้ขอแลกเปลี่ยนต้องเสียการะวางขนส่งทองคำเพิ่มขึ้นปอนด์ละ 20 สตางค์ จึงได้อัตราจ่ายปอนด์สเตอร์ลิงละ 11.20 บาท¹ ประการที่สี่ เพื่อที่จะรักษาค่าของเงินบาทให้เท่ากับทองคำตามที่กำหนดไว้พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 จึงให้มีทุนสำรองเอาไว้ก่อนหนึ่งเพื่อจ่ายแลกกับเงินบาทโดยทันที ทุนสำรองนี้จัดตั้งขึ้นโดยรวมทุนสำรองฉบับแรกตามพระราชบัญญัติฉบับที่ ร.ศ. 121 และทุนสำรองทองคำตามพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127 เข้าด้วยกันเป็นทุนประเดิมตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 ซึ่งมาตรา

¹ประกาศกระทรวงพระคลังฯออกตามความในมาตรา 11 แห่ง

พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 ลงวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2471

13 ได้บัญญัติไว้ว่า "ตั้งแต่วันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ให้โอนเข้าในบัญชีทุนสำรองคือ (ก) เหรียญกษาปณ์และหลักทรัพย์ซึ่งได้ถือเป็นทุนสำรองชนิดที่ออกใช้โดยอาศัยมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 (ข) สินทรัพย์ในบัญชีทุนสำรองพิเศษซึ่งรักษาไว้โดยอาศัยมาตรา 23 แห่งพระราชบัญญัติมาตราทองคำ ร.ศ. 127" นอกจากนี้ยังได้กำหนดส่วนประกอบของทุนสำรองไว้ว่า ประกอบด้วย (1) ทองคำ (2) หลักทรัพย์ทองคำ (3) เงินฝากที่ถอนได้ทันที หรือที่ถอนได้โดยบอกกล่าวล่วงหน้าไม่เกิน 7 วัน ที่ฝากไว้กับแบงก์ใด ๆ ซึ่งเสนาบดีได้อนุมัติแล้ว และเงินนั้นจ่ายคืนเป็นเงินตราของประเทศที่ใช้มาตราทองคำ และ (4) เหรียญบาท

จากส่วนประกอบของทุนสำรองนี้ จะเห็นได้ว่าถ้าพิจารณาในแง่ของความมั่นคงแห่งหลักประกันว่า เงินตรามีค่าแท้จริงเท่ากับทองคำที่กำหนดไว้ ทองคำก็เป็นทุนสำรองชนิดหนึ่ง ส่วนหลักทรัพย์ทองคำอันหมายถึงหลักทรัพย์ที่ไซคนเงินและดอกเบี้ยด้วยเงินตราของประเทศที่ใช้มาตราทองคำ รวมถึงใบรับฝากเงินประจำด้วยนั้น หลักทรัพย์ทองคำก็มีความสำคัญเท่ากับทองคำ แต่บรรดาหลักทรัพย์ที่เป็นทุนสำรองซึ่งมีอายุไม่เกินกว่าปีหนึ่งนับแต่วันที่ซื้อไว้ นั้น ยอดรวมทั้งสิ้นต้องไม่ต่ำกว่า 14 ล้านบาท เพราะทุนสำรองมีไว้เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินบาท จะต้องรักษาไว้ให้มีสภาพคล่องเปลี่ยนเป็นทองคำหรือค่าปริวรรตแห่งทองคำอยู่เสมอ หลักทรัพย์ที่มีอายุไม่เกินกว่าปีหนึ่งจากวันที่ซื้อ อาจเปลี่ยนเป็นทองคำหรือค่าปริวรรตแห่งทองคำได้ยาก หรือเปลี่ยนได้ก็ไม่ไคราค่าที่สมควร

เงินฝากที่ถอนได้ทันที หรือถอนได้โดยบอกกล่าวล่วงหน้าไม่เกิน 7 วัน ที่ฝากไว้กับธนาคารใด ๆ ซึ่งเสนาบดีได้อนุมัติแล้วและเงินนั้นจ่ายคืนเป็นเงินตราของประเทศที่ใช้มาตราทองคำเป็นทุนสำรองที่มีสภาพคล่องและดีเท่ากับทองคำ

อนึ่งกฎหมายบัญญัติให้เหรียญบาทเป็นทุนสำรองด้วยนั้น เนื่องมาจากทุนสำรองชนิดนี้ตามพระราชบัญญัติธนบัตร ร.ศ. 121 เป็นเหรียญบาทอยู่จำนวนมาก เมื่อโอนเอา

ทุนสำรองชนบทมาเป็นทุนสำรองเหรียญบาทก็เข้ามาเป็นทุนสำรองด้วย การเอาเหรียญ
 บาทมาเป็นทุนสำรองย่อมจะทำให้ทุนสำรองหย่อนความมั่นคงลงไปบ้าง เพราะราคาเนื้อ
 เงินขึ้นลงไต่มา จะนำไปแลกเปลี่ยนทองคำหรือค่าปริวรรตแห่งทองคำได้จำนวนที่ไม่
 แน่นนอน มาตรา 17 จึงได้บัญญัติไว้ว่า จำนวนเหรียญบาทที่เป็นทุนสำรองนั้น ในเวลาหนึ่ง
 เวลาใดต้องไม่สูงกว่า 52 ล้านบาท หรือจำนวนที่มีอยู่ในเวลาสิ้นปีที่แล้วมาแล้วแต่จำนวน
 ใดจะต่ำกว่ากัน ซึ่งหมายความว่าเงินบาทในทุนสำรองจะมีเกินกว่า 52 ล้านบาทไม่ได้
 จำนวน 52 ล้านบาทนี้ก็คือจำนวนที่มีอยู่ในทุนสำรองชนบทในขณะที่โอนมาเป็นทุนสำรอง
 ตามพระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช 2471 ถ้าหากในปีใดจำหน่ายเหรียญบาททุนสำรอง
 ออกไป เมื่อสิ้นปีมีเหรียญบาทเหลืออยู่เท่าใด ในปีต่อไปก็ไม่ให้มีเหรียญบาทในทุนสำรอง
 เกินกว่าที่เหลือในปีก่อน โดยวิธีการดังกล่าวเหรียญบาทในทุนสำรองก็จะลดจำนวนลงเป็น
 ลำดับจนหมดไปในที่สุด

เมื่อได้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471 แล้ว ก็ปรากฏว่า
 ปัญหาทางการเงินต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นก็หมดสิ้นไปฐานะเงินบาทก็มั่นคงก็
 จนกระทั่งถึงระยะเศรษฐกิจตกต่ำ ประเทศไทยจึงประสบปัญหาทางการเงินอีกครั้งหนึ่ง
 ซึ่งจะได้อธิบายในตอนต่อไป

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. ปัญหาการเงินในระยะเศรษฐกิจตกต่ำ

การที่รัฐบาลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กำหนดค่าเงินบาทให้คงที่ตามคำแนะนำของเซอร์ เอคเวิร์ด คูก นั้นทำให้เงินบาทมีเสถียรภาพมั่นคงและเป็นการปูพื้นฐานของฐานะการเงินให้แข็งแรง ในปลายพ.ศ. 2473 ฐานะการเงินก็ยังมั่นคงแข็งแรงดี ใน พ.ศ. 2474 วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้มีผลกระทบกระเทือนต่อประเทศไทยอย่างมาก และในระยะเวลาดังกล่าวนี้ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการเงิน (และการคลัง) ได้แก่ นายฮอลด์-แพตช์ที่ปรึกษาการคลังต่อจากเซอร์ เอคเวิร์ด คูก ความระส่ำระสายทางการเงินมีสาเหตุมาจากการที่รัฐบาลอังกฤษพยายามพยุงฐานะของเงินปอนด์สเตอร์ลิง และแก้ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศโดยการปล่อยอัตราปริวรรตให้ลอยตัว ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบกระเทือนต่อประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเงินตราต่างประเทศ ซึ่งรัฐบาลถือเป็นทุนสำรองส่วนใหญ่เป็นสเตอร์ลิง การไหลตัวของเงินสกุลหลักส่งผลกระทบกระเทือนต่อเงินทุนสำรองของประเทศไทยด้วย รัฐบาลจึงต้องพิจารณาปัญหาการเงินอีกครั้งหนึ่ง

2.1 ปัญหาการแก้ไขอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาท

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเงินอันสืบเนื่องจากการออกจากมาตราทองคำของประเทศอังกฤษในเดือนกันยายน พ.ศ. 2474 ธนาคารแลกเปลี่ยนต่างๆ ได้ขอให้รัฐบาลช่วยเหลือธนาคาร เพราะได้มีการถอนเงินบาทเพื่อซื้อเงินตราต่างประเทศไว้เก็บ

ถ้าไร ธนาคารจึงขาดแคลนเงินบาท¹ อย่างไรก็ตามแม้ว่าธนาคารเหล่านี้จะขาด
 แคลนเงินบาท ก็ไม่ยอมนำทองมาซื้อเงินบาทจากคลังฯ เนื่องจากมีขงวลือว่ารัฐบาล
 กำลังชำระจะลดค่าเงินบาท ความยุ่งยากของธนาคารนั้นไม่เพียงแต่จะต้องหาเงินสด
 ไว้รับการถอนเงินจากบัญชีเงินฝากเท่านั้น แต่ยังต้องหาเงินสดให้ลูกค้าสำหรับซื้อเงิน
 ตราต่างประเทศด้วย เพราะมีการถอนเงินเกินบัญชี เพื่อส่งออกนอกประเทศเป็น
 จำนวนมาก ธนาคารเห็นว่าการซื้อเงินตราต่างประเทศจากธนาคารตั้งแต่วันที่ 29
 กันยายน พ.ศ. 2474 เป็นต้นมานั้น เกินความต้องการที่จะชำระมูลค่าสินค้าเข้า
 และการถอนเงินตราต่างประเทศออกจากธนาคารก็ไม่ได้นำไปใช้เพื่อการชำระมูลค่า
 สินค้าออกเลย ธนาคารจึงยืนยันถึงกระทรวงพระคลังฯว่า ธนาคารมีเงินบาทไม่
 พอจ่าย เนื่องจากเลิกการถอนเงินบาทเพื่อซื้อเงินตราต่างประเทศ เพื่อแก่งำไร
 ธนาคารได้ขอให้รัฐบาลช่วยเหลือโดยการออกพระราชบัญญัติห้ามซื้อเงินตราต่างประเทศ
 เพื่อ แก่งำไร และตรวจตราให้ส่งเงินออกจากประเทศเฉพาะในกิจการค้าเท่านั้น²

¹ธนาคารเหล่านี้นอกจากธนาคารสยามก็มาจดแล้ว ล้วนมีธุรกิจติดต่อกับ
 ต่างประเทศทั้งสิ้น ธนาคารเหล่านี้จึงส่งกำไรไปต่างประเทศหมด การที่ธนาคารไม่
 ยอมลงทุนในประเทศไทยทำให้ขาดแคลนทุนในประเทศธนาคารที่ถือเงินสเตอร์ลิงก็อ้าง
 ว่าต้องสงรายได้ไปยังสำนักงานใหญ่ ส่วนธนาคารของฝรั่งเศสก็อ้างว่าการค้าสวน
 ใหญ่ของไทยเป็นสเตอร์ลิง แม้แต่ธนาคารสยามก็มาจดซึ่งถือเงินบาทก็ยังซื้อเงิน
 สเตอร์ลิงเป็นจำนวนมาก

²ก.จ.ช. แพ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 38/2474,
 19 ตุลาคม พ.ศ. 2474 และที่ 39/2474, 23 ตุลาคม พ.ศ. 2474

พระยาโกมารกุลฯ เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ เสนอให้รัฐบาลประกาศไม่ลดค่าเงินบาทเพราะจะมีผลให้ธนาคารยอมนำทองคำมาแลกเงินบาท ซึ่งจะเป็นผลดีแก่รัฐบาล¹ สาเหตุที่คลังฯ ต้องการทองเพิ่มเพราะ เงินบาทที่ไชนมุนเวียนในตลาดมีจำนวนน้อยลง คลังฯ จึงต้องการทองเพื่อหมุนเงินบาทที่จะจ่ายเพิ่มจำนวนเงินหมุนเวียนในตลาดอีก นับตั้งแต่รัฐบาลอังกฤษออกจากมาตราทองคำในเดือนกันยายน พ.ศ. 2474 รัฐบาลทองจ่ายทองออกเป็นจำนวนมากและไม่มีผู้ใดนำทองคำมาแลกธนบัตรบาทเลย² นายฮอดล์แพตซ์ได้ชี้แจงว่าการที่คลังฯ ต้องจ่ายเหรียญทองออกไปเช่นนี้เป็นเหตุให้ธนบัตรบาทหมุนเวียนลดลง ในไม่ช้าเงินบาทในตลาด จะมีน้อยเกินจำนวนซึ่งจะเป็นอันตรายต่อประเทศไทย รัฐบาลจึงควรปฏิบัติเสถียรภาพการลดค่าเงิน มิฉะนั้นการค้ำก็จะน้อยลงและมีการแลกเงินบาทเป็นเหรียญทองเพื่อค้าขายหรือเก็บกำไรอย่างมาก ทำให้คลังฯ ต้องจ่ายทองโดยไม่ได้รับประโยชน์เลย³

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร. 7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 37/2474,

15 ตุลาคม พ.ศ. 2474

² วันที่ 19 ตุลาคม รัฐบาลจ่ายทองคำออกไป 2,128,000 เหรียญทองอเมริกัน

วันที่ 23 ตุลาคม รัฐบาลจ่ายทองคำเพิ่มเป็น 2,551,000 เหรียญทองอเมริกัน

วันที่ 2 พฤศจิกายน รัฐบาลจ่ายทองคำเพิ่มเป็น 2,779,000 เหรียญทองอเมริกัน และได้รับทองคำเพียง 60,000 เหรียญทองอเมริกัน

ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 38/2474,

19 ตุลาคม พ.ศ. 2474 ที่ 39/2474, 23 ตุลาคม พ.ศ. 2474 และที่ 42/2474

2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2474

³ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 40/2474,

26 ตุลาคม พ.ศ. 2474

แม้ว่าพระยาโกมารกุลจะได้ยืนยันความเห็นว่รัฐบาลควรจะปฏิเสธข่าว
 เรื่องรัฐบาลจะลดค่าเงินบาทเสียทันที เพราะเป็นประโยชน์แก่กระทรวงพระคลังฯ
 เองและเป็นการป้องกันกาเร็งกำไรด้วย แต่พระยาโกมารกุลก็ไม่สามารถที่จะชักชวน
 ให้เสนาบดีสภาลงมติตามความเห็นนี้ได้ กรมพระกำแพงเพชรฯ ทรงเห็นว่าประเทศ
 อังกฤษกำลังจะเลือกรัฐบาลใหม่และยังไม่ทราบแน่วรัฐบาลใหม่จะกำหนดค่าเงิน
 สเตอร์ลิงหรือไม่ จึงไม่ทรงเห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะประกาศข่าวใดๆในขณะนี้ นอก
 จากนั้นยังทรงเห็นว่าข่าวลือเรื่องการลดค่าเงินบาทก็มีมานานแล้ว 1 ถ้ารัฐบาลประ
 กาศไปแล้วว่าจะไม่ลดค่าเงินบาท หากภายหลังจำเป็นต้องลดค่าเงินบาท ก็จ
 เป็นที่ติเตียนไคว่าไม่ทำตามสัญญา การไม่ประกาศเลยจึงดีกว่า ซึ่งข้อนี้ นายฮอลด์-
 แพตซ์ เห็นว่าต้องเป็นไปตามเหตุการณ์ กรมพระกำแพงเพชรฯ ได้เสนอวิธีแก้ไขอีก
 อย่างหนึ่งเพื่อห้ามการจ่ายเงินบาทสำหรับเร็งกำไร โดยการออกพรบ. ห้ามเอาเงิน
 บาทมาแลกทองที่คลัง ถ้าไม่มีจำนวนถึง 200,000 บาทต่อครั้ง และออกพรบ. ห้าม
 ชื้อเงินต่างประเทศเพื่อเร็งกำไร แต่ นายฮอลด์-แพตซ์ เห็นว่าการทำเช่นนั้นไม่เหมาะ
 เพราะสถานการณ์ในขณะนี้แตกต่างกัน รัฐบาลมิได้ออกพรบ. จำกัดจำนวนแลกเปลี่ยน
 ทองเพราะรัฐบาลแลกเปลี่ยนทองมาได้โดยยาก ส่วนการที่จะช่วยธนาคารนั้น นายฮอลด์-
 แพตซ์ ไม่เห็นด้วยเพราะธนาคารไม่ไคช่วยรัฐบาลเลย การที่จะปฏิเสธข่าวเรื่องการลดค่า

1 ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2

เงินจะมีผลทำให้มีผู้เก็งกำไรน้อยลง การค้าขายจะดีขึ้น และจะเป็นเหตุให้ธนาคาร
 คัดอัตราแลกเปลี่ยนดีขึ้น¹ สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎพระนครสวรรค์เห็นว่า ถ้าประกาศก็
 จะต้องมีแนวโน้มว่าจะไม่ลดค่าเงินอีกเป็นเวลานาน จึงจะมีผลในการห้ามการเก็ง
 กำไรได้ แต่ยังไม่ตกลงเรื่องหลักการในการลดค่าเงินแล้ว ประกาศไปก็ไม่ได้
 ประโยชน์ ซึ่งกรมพระกำแพงเพชรทรงเห็นควยว่าการประกาศว่าจะไม่ลดค่าเงินก็
 ย่อมจะทำให้เกิดการเก็งกำไรกันทางอื่น สมเด็จพระยาตากษัตริย์ทรงตั้งเลขาเรื่อง
 จากต้องการรอดูการตัดสินใจของรัฐบาลใหม่ของอังกฤษ ตลอดจนรอดูฐานะเงินปอนด์
 ไปก่อน และทรงเห็นว่าพ.ศ. 2446 อังกฤษได้กำหนดค่าเงินปอนด์สูงขึ้นไป ซึ่งมี
 ผลทำให้การค้าตกต่ำ จึงทรงคิดว่าอังกฤษคงจะกำหนดค่าเงินปอนด์ให้ต่ำลงกว่าครั้ง
 ก่อน ยิ่งกว่านั้นกรมพระกำแพงเพชรยังทรงเข้าใจว่า การที่นายฮอลล์-แพตซกล่าว
 ว่าเงินบาทจะไม่พอแก่การค้านั้น หมายความว่าธนาคารไม่ยอมทำเช่นนั้นเพราะต้อง
 การจะเอาสเตอร์ลิงไปซื้อเหรียญทองอเมริกันอีกต่อหนึ่ง การที่ธนาคารจะให้รัฐบาล
 ช่วยจึงเป็นการเอาเปรียบรัฐบาลเกินไป ที่ประชุมเสนาบดีจึงมีมติให้รอการประกาศ
 ไว้ก่อนจนกว่ารัฐบาลจะทราบฐานะของเงินสเตอร์ลิง²

จะเห็นได้ว่าเสถียรภาพของเงินบาทอยู่ในฐานะที่คลอนแคลน และความ
 ยับยวนในเรื่องค่าเงินบาททำให้เกิดความเคลื่อนไหวในการเก็งกำไร โดยการนำเงิน
 บาทมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิงจากธนาคารแลกเปลี่ยนเป็นจำนวนเกินความต้องการ

¹ ก.จ.ช. แห่ง ร.7 ค.14/2

รายงานเสนาบดีสภาที่ 40/2474. 26 ตุลาคม พ.ศ. 2474

² เพิ่งอ้าง.

ในการชำระมูลค่าสินค้า ความเชื่อถือต่อเงินบาทในตลาดเกือบไม่มีเลย ความเคลื่อนไหว ในทางที่จะนำเงินบาทไปขึ้นเอาทองคำจากกระทรวงพระคลังฯมีมากจนทำให้ทองคำสำรองอยู่ในระดับต่ำ ดังนั้นกระทรวงพระคลังฯจึงต้องเผชิญกับปัญหาการจ่ายทองคำ และปัญหาอันเกิดจากบรรดานักเก็งกำไรผูกอบโดยผลประโยชน์จากความอ่อนแอของเงินบาทใคร่ครวญซื้อเงินสเตอร์ลิงเป็นจำนวนมาก เพราะแม้ว่ารัฐบาลจะไม่แถลงการณ์อย่างใดก็ตาม ก็เป็นที่เชื่อแน่ว่ารัฐบาลจะต้องลดค่าเงินบาทในไม่ช้าในการถกเถียงปัญหาการเก็งกำไรอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาเฉพาะหน้าได้แก่การประเทสว่าจะลดค่าเงินบาทหรือไม่นั้น เสนาบดีซึ่งได้แก่สมเด็จพระนครสวรรค์ฯ และกรมพระกำแพงเพชรทรงมีความคิดเกี่ยวกับปัญหานี้อย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นความคิดที่มีเหตุผลและรอบคอบดีกว่าฝ่ายกระทรวงพระคลังฯ โดยเฉพาะที่ปรึกษาการคลัง

2.2 ปัญหาการลดค่าเงินบาท

ค่าเงินตราเปรียบเสมือนปรอทวัดพลังทางเศรษฐกิจของประเทศว่าแข็งแกร่งหรืออ่อนแอ ด้วยเหตุที่โลกใช้เงินตราชำระหนี้ในการซื้อขายสินค้าและบริการ การแข่งขันในการค้าจึงมีเรื่องค่าเงินตราเป็นปัจจัยหมุนหรือลวงอยู่ การแข่งขันโยงไปถึงการผลิต การผลิตที่มีความสัมพันธ์กับการว่าจ้างทำงาน และการว่าจ้างทำงานก็เกี่ยวข้องไปถึงการพัฒนาทรัพยากร การที่รัฐบาลพยายามรักษาค่าเงินตราที่สูงเกินกว่าที่ตลาดโลกยอมรับว่าเป็นค่าสมควรแลกเปลี่ยนในการชำระหนี้การค้าแล้ว เงินตรานั้นย่อมจะประสบความยุ่งยาก

ค่านิยมประการหนึ่งคือ การรักษาค่าของเงินตราที่กำหนดไว้เทียบกับตลาดแลกเปลี่ยนระหว่างประเทศนั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีของประเทศเจ้าของเงินตรา การลดค่าเงินตราถือเป็นการเสียหายของประเทศ อย่างไรก็ตามเมื่อประเทศอังกฤษออกจากมาตราทองคำ และประเทศต่างๆหลายประเทศออกจากมาตราทองคำด้วย เพราะไม่มีทุนสำรองแลกเปลี่ยนกับเงินตราของตนเองได้ ประเทศที่ยังอยู่

ในมาตราทองคำต้องถือก่อนในการจำหน่ายสินค้า เนื่องจากประเทศที่ออกมาตราทองคำใช้เงินตราที่มีค่าต่ำลง สำหรับประเทศไทย ซึ่งราคาสินค้าตกต่ำมาตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2472 แล้ว ยิ่งถือก่อนมากขึ้น เพราะเมื่อเงินสเตอร์ลิงมีค่าต่ำลงและระดับราคาสินค้าไทยในตลาดเงินสเตอร์ลิงก็มีไ้สูงขึ้น จึงก่อให้เกิดผลร้ายต่อเศรษฐกิจของประเทศอย่างยิ่ง

รัฐบาลได้พิจารณาปัญหาการลดค่าเงินตราว่าการลดค่าของเงินจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ ก็ต่อเมื่อการลดค่าของเงินทำให้ราคาสินค้าคิดเป็นเงินตราต่างประเทศมีราคาถูกลง และสามารถแข่งขันกับสินค้าชนิดเดียวกันในตลาดต่างประเทศได้จนทำให้ขายสินค้าในตลาดต่างประเทศได้มากและผู้ผลิตสามารถผลิตสินค้าได้มากขึ้น หากเป็นเช่นนั้นจริงแล้ว เศรษฐกิจที่จะงักงันจะกระเตื้องขึ้น เนื่องจากการผลิตขยายตัว มีการลงทุน เพิ่มกำลังผลิตและการว่าจ้างทำงาน เกิดความมั่นใจในการค้าและการขยายธุรกิจ นอกจากนั้นการลดค่าเงินอาจจะช่วยแก้ปัญหาฐานะทางการเงินระหว่างประเทศ เพราะจะทำให้เงินตรามีพลังซื้อหรือค่าแลกเปลี่ยนที่ขึ้นกว่าเดิมแม้จะไ้ด้อยค่า ทั้งนี้การลดค่าเงินจะทำให้อำนาจซื้อภายในประเทศเพิ่มขึ้น ในขณะเดียวกันก็สามารถขายสินค้าออกไ้มากขึ้น ทำให้ดุลการชำระดีขึ้นด้วย แต่รัฐบาลได้ตัดสินใจเลือกใช้มาตราปริวรรตทองคำ เชื่อมโยงค่าเงินบาทเข้ากับทองคำโดยตรง ควบเหตุผลเพื่อที่จะรักษาค่าของเงินบาทเทียบเป็นทองคำให้มั่นคง มากกว่าที่จะมุ่งฐานะของผู้ผลิตและส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศให้ขยายตัว

ในการพิจารณาปัญหาการลดค่าเงินบาทนี้ ได้มีการตกลงกันอย่างกว้างขวางระหว่างกระทรวงพระคลังฯและกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม โดยกระทรวงพระคลังฯมีพระยาโกมารกุลฯ เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯและนายฮอดล์-แพตซ์ที่ปรึกษาฝ่ายหนึ่ง กระทรวงพาณิชย์มีกรมพระกำแพงเพชรฯ เสนาบดี นายเอช.คริสเตียนเสน (H. Christiansen) ข้าหลวงใหญ่พาณิชย์ (Principal Trade Commissioner) และนายอาร์.เอส.เลอเมย์ (Le May) ที่ปรึกษากระทรวงพาณิชย์อีกฝ่ายหนึ่ง

ก. ความเห็นของกระทรวงพระคลังฯ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่ทำให้อังกฤษออกจากมาตราทองคำ ทำให้
 ธนาคารแลกเปลี่ยนเร่งให้รัฐบาลไทยลดค่าเงินบาท แต่รัฐบาลได้ทำตามคำแนะนำของ
 นายฮอลล์-แพตช์ที่ปรึกษาการคลังซึ่งแนะนำให้รัฐบาลอยู่ในมาตราทองคำต่อไป ^{โดยไม่ลดค่าเงินบาท} นายฮอลล์-
 แพตช์เห็นว่ากรณีที่ธนาคารแลกเปลี่ยนต่างๆ เสนอให้รัฐบาลไทยออกจากมาตราทองคำและ
 เชื่อมค่าเงินบาทเข้ากับเงินตราที่มีค่าไม่แน่นอนอันใดแก่เงินสเตอร์ลิงนั้น เป็นการรักษา
 ผลประโยชน์ของธนาคารเอง เพราะธนาคารเกรงว่าจะได้รับความเสียหายจากการ
 ซื้อเงินปอนด์ไว้เกินตัว แต่ผลประโยชน์ของรัฐบาลยอมอยู่เหนือผลประโยชน์ของธนาคาร
 นายฮอลล์-แพตช์จึงเห็นว่าวิธีที่ฉลาดคือให้รัฐบาลไทยอยู่ในมาตราทองคำต่อไป ¹ ความ
 ขุ่นข้องของธนาคารเกิดจากความไม่แน่ใจเนื่องจากมีข่าวว่ารัฐบาลจะลดค่าเงินบาทลง
 การที่ธนาคารเชื่อข่าวลือทำให้ธนาคารไม่ยอมรักษาเงินดอลลาร์ไว้ เพราะเกรงว่าจะ
 เสียผลประโยชน์มากกว่ารัฐบาลลดค่าเงินบาทลงธนาคารจึงยังคงรักษารูานะเงินสเตอร์ลิง
 ไว้ด้วยความหวังที่จะลดความเสียหายลง นายฮอลล์-แพตช์เห็นว่ารัฐบาลควรตัดสินใจ
 อย่างรีบด่วนที่จะประกาศว่ารัฐบาลจะไม่ลดค่าเงินบาทลง อันจะมีผลทำให้ธนาคารลด
 เลิกความตั้งใจที่จะรักษาเงินสเตอร์ลิงไว้ต่อไป ทั้งจะเป็นการส่งเสริมให้นักธุรกิจที่ลังเล
 ใจในการประกอบการค้าได้เริ่มประกอบการค้าใหม่ เป็นการยุติภาวะการค้าชะงักงัน ²

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2

Hall-Patch. Note on the Position on Oct 8th 1931 : The real basis
 upon which the tical rest in budgetary equilibrium, Oct 9th 1931

² Ibid

พระยาโกมารกุลมนตรี เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ มีความเห็นเช่นเดียวกับที่ปรึกษาการคลังว่าการที่ประชาชนเข้าใจว่ารัฐบาลจะแก้ไขความคับขันทางการเงินด้วยการเปลี่ยนอัตราปริวรรตให้เงินบาทมีค่าต่ำลง โคกอกให้เกิดความปั่นป่วนขึ้นในท้องตลาด โดยที่นักเก็งกำไรได้พากันซื้อทองปอนด์จากธนาคารเพื่อขายในขณะที่รัฐบาลประกาศเปลี่ยนอัตราปริวรรตเงินตราเป็นการหากำไรอย่างง่ายๆ พระยาโกมารกุลฯ เห็นว่านอกจากจะเกิดความเสียหายภายในประเทศแล้ว ยังกระทบกระเทือนถึงความเชื่อถือของประเทศไทยในยุโรป และอเมริกาอีกด้วยจึงเห็นเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะต้องรีบประกาศให้ประชาชนทราบถึงฐานะการเงินของประเทศตลอดจนประกาศว่ารัฐบาลจะไม่เปลี่ยนอัตราปริวรรตให้ค่าต่ำกว่า ^๑ ๑ บาทเท่ากับ ๑ ดอลลาร์ ^๑ ๑ บาท พ.ศ. ๒๔๗๑ ^๑

พระยาโกมารกุลฯ และนายฮอลล์-แพตซ์มีความเห็นพ้องกัน การลดค่าเงิน เป็นวิธีที่ง่ายและได้ผลดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาการเงินในขณะนี้ เพราะเป็นการเชื่อมค่าเงินเข้ากับเงินสเตอร์ลิง โดยไม่ต้องออกจากมาตราทองคำเป็นการลดจำนวนเนื้อทองลงในขณะที่ยังคงอยู่ในมาตราปริวรรตทองคำต่อไป แต่สำหรับประเทศไทยนั้นนายฮอลล์-แพตซ์ไม่เห็นด้วยกับการลดค่าเงินบาทด้วยเหตุผลหลายประการกล่าวคือนายฮอลล์-แพตซ์เห็นว่าค่าแปรผันของเงินบาทเท่าที่ปรากฏมานั้น เป็นผลมาจากการขึ้นๆลงๆของราคาเนื้อเงินในตลาดโลกที่เงินบาทผูกพันอยู่ นโยบายที่รัฐบาลไทยปฏิบัติมาคือ การ

^๑ ก.จ.ช. แคม ร.๗ ค. ๑๔/๑

หนังสือพระยาโกมารกุลฯ พระราชทานกราบทูล ร.๗, ๑๙ ธันวาคม

ค่อยๆเพิ่มค่าทองคำในเงินบาทและออกจากโลหะเงิน จุดมุ่งหมายคือต้องการเข้าสู่
 มาตรการปริวรรตทองคำอย่างแท้จริงนั่นเอง และรัฐบาลก็สามารถทำได้เรียบร้อยแล้ว
 จะเห็นได้จากการเทียบค่าเงินบาทกับทองคำตามพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. 2471
 เมื่อรัฐบาลได้ใช้มาตรการปริวรรตทองคำอย่างแท้จริงแล้ว ค่าเงินบาทก็ไม่แปรผันอีกต่อ
 ไป การที่เงินบาทมีมูลค่าอยู่บนรากฐานทองคำ เป็นเวลาหลายปีและได้รับความเชื่อถือ
 ไว้วางใจว่าเป็นหน่วยเงินตราทองคำที่คงที่เช่นนี้ จึงเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่
 รัฐบาลจะลดจำนวนเนื้อทองคำที่คิดเทียบเป็นค่าของเงินบาทลงอีก เพราะดูเหมือนเป็น
 มาตรการที่สิ้นหวังและจะทำให้สูญเสียความเชื่อถือจากต่างประเทศ¹

นายฮอลล์-แพทช์ได้กล่าวถึงผลดีและผลเสียของการลดค่าเงินบาทที่อาจจะเกิด
 ขึ้นได้หลายประการคือ ในด้านการค้านั้น แมวราคาคิดเทียบกับทองคำของผลิตผลของ
 ประเทศไทยในตลาดโลกจะลดลงอันเป็นการกระตุ้นให้มีการส่งออกมากขึ้น แต่เหตุการณ์
 เช่นนี้จะเกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แมวระยะนี้จะมีการส่งออกมากขึ้น แต่
 ผลกำไรก็มีได้ตกอยู่กับผู้ผลิตชาวไทยเลย เงินบาทส่วนใหญ่ที่ได้รับจากการส่งสินค้าออก
 จะตกอยู่กับบุคคลเหล่านี้คือ ผู้ส่งสินค้าออกซึ่งเป็นชาวยุโรปและชาวจีน นายธนาคาร
 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวต่างประเทศ เจ้าของโรงสีทั้งชาวยุโรปและชาวจีน นายหน้าและ
 ตัวแทนชาวจีนส่วนผู้ผลิตชาวไทยเป็นผู้ที่ได้รับผลกำไรน้อยที่สุด ในการลดค่าเงินบาทนี้
 ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่แตกต่างกับประเทศอื่นๆที่ออกจากมาตราทองคำ ประเทศ
 เหล่านี้เห็นประโยชน์ของการลดค่าเงินเพราะอยู่ในสภาพที่มีหนี้สินภายในประเทศมาก
 เป็นประเทศอุตสาหกรรม มีธนาคารกลางและตลาดการเงินที่ดีตลอดจนมีระบบการคลัง
 ที่ยืดหยุ่น ในกรณีของประเทศเหล่านี้ การลดค่าเงินจึงเป็นการแบ่งเบาภาระหนี้สิน

¹Hall - Patch, Op.cit.

ภายในซึ่งจะส่งเสริมอุตสาหกรรมให้ดีขึ้น และสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ในขณะที่การค่าต้นตัวเนื่องจากการลดค่าเงิน ในระหว่างเวลาที่ลดค่าเงินนั้น ธนาคารกลางและตลาดการเงินก็จะควบคุมสถานการณ์ทางการเงินในระยะเปลี่ยนแปลงราคาจากระดับเก่าไปสู่ระดับใหม่ นอกจากนี้ระบบการคลังที่ยืดหยุ่นได้ก็จะช่วยให้รัฐบาลเก็บภาษีได้มากขึ้น สำหรับประเทศไทยไม่มีหนี้สินภายในประเทศ การลดค่าเงินบาทจึงหมายถึงการเพิ่มภาระหนี้สินภายนอกประเทศไทยไม่มีธนาคารกลางและตลาดการเงินที่จะช่วยเหลือรัฐบาล ในขณะที่ระดับราคาเปลี่ยนแปลงและระบบการคลังก็ไม่ยืดหยุ่นพอที่จะให้รัฐบาลเก็บภาษีได้

ในค่านเงินตรา ถ้ารัฐบาลลดอัตราทองคำซึ่งคิดเทียบค่ากับเงินบาทลง มูลค่าทองที่หมุนเงินบาททั้งหมดจะเพิ่มขึ้นในระยะที่ลดค่าเงิน รัฐบาลจะต้องพิมพ์ธนบัตรมากขึ้นเพื่อใช้จ่ายในประเทศ และทองที่หมุนธนบัตรแต่ละใบก็จะค่อยๆ ลดลงในขณะที่รัฐบาลพิมพ์ธนบัตรออกมาใหม่ เป็นการยากที่จะควบคุมการเพิ่มธนบัตรหมุนเวียนในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงระดับราคา นับเป็นการเสี่ยงต่อการเกิดภาวะเงินเฟ้อเป็นอย่างยิ่ง

ในค่านงบประมาณ งบประมาณ พ.ศ. 2475 ไม่สมคูลอยู่แล้วและรัฐบาลก็ต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะปรับงบประมาณ พ.ศ. 2475 ให้ได้คูล ผลของการลดค่าเงินบาทจะทำให้รัฐบาลไม่สามารถปรับงบประมาณได้เลย จะเห็นได้ว่าเงินในหนี้แต่ละปีมีจำนวนประมาณ 880,000 ปอนด์สเตอร์ลิง (อัตราแลกเปลี่ยน 1 ปอนด์เท่ากับ 3.90 ดอลลาร์ และ 1 ดอลลาร์ เท่ากับ 2.26 บาท) คิดเป็นเงิน 7,756,320 บาท การลดค่าเงินบาท 25% จะเป็นการเพิ่มเงินขึ้นอีกเกือบ 2,000,000 บาท มูลค่าสินค้าเขาก็จะเพิ่มขึ้นมูลค่าสินค้าเขาใน พ.ศ. 2472 ประมาณ 11,500,000 บาท เมื่อลดค่าเงินบาท 25% ก็เพิ่มขึ้นอีก 2,875,000 บาท เงินค่าใช้จ่ายของสถานทูตใน พ.ศ. 2472 ประมาณ 909,321 บาท จะเพิ่มขึ้นอีก 227,330 บาท เงินค้ำซึ่งมีมูลค่า 3,409,312 บาท ก็เพิ่มขึ้นอีก 852,328 บาท ทั้งนี้ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายอื่นๆของรัฐบาลในต่างประเทศนอกจากนี้การลดค่าเงินบาทยังเท่ากับเป็นการลดเงินเคื่อนลง

ควย รัฐบาลจะหลีกเลี่ยงการขึ้นเงินเดือนใดก็เพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น แต่เมื่อราคาสินค้าสูงชันรัฐบาลก็ต้องยอมขึ้นเงินเดือนในที่สุด ใน พ.ศ. 2472 รัฐบาลจ่ายเงินเดือนจำนวน 36,919,014 บาท ถ้าจะต้องขึ้นเงินเดือน 12 1/2% ก็เท่ากับ 4,614,876 บาท และถ้าต้องขึ้นเงินเดือนอีก 12 1/2% ในปีต่อมา รัฐบาลก็จะต้องเพิ่มรายจ่ายขึ้น 9,229,752 บาท นอกจากนั้นอาจจะต้องเพิ่มบ้านาตุอีกก็ได้ ดังนั้นการลดค่าเงินบาท 25% จึงจะทำให้รัฐบาลต้องเพิ่มรายจ่ายอีก 10,569,534 บาท ส่วนด้านรายได้นั้น รัฐบาลไม่สามารถจะเก็บภาษีเพิ่มได้เลย การลดค่าเงินบาทจะลดอำนาจซื้อภายนอกของเงินบาท ซึ่งมีผลทำให้สินค้าเขาลดลง รายได้จากภาษีอากรก็จะลดลงควย รัฐบาลอาจจะทดแทนควยการเพิ่มภาษีสินค้าขาออกในระยะที่การลดค่าเงินกระทบการส่งออก แต่ก็สามารถทำได้เพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ในปีแรกของการลดค่าเงิน รัฐบาลจะสูญเสียรายได้จากอากร 17.5% หรือ 3,629,836 บาท ส่วนรายได้อื่นๆอีกสองทางคือภาษีที่ดินและภาษีเงินได้ ก็เป็นภาระของผู้ผลิตซึ่งได้รับประโยชน์น้อยที่สุดจากการลดค่าเงิน ชาวนา ลวนแต่มีหนี้สินอยู่แล้ว ใน พ.ศ. 2472 รัฐบาลเก็บภาษีทั้งสองชนิดได้ 19,993,445 บาท นอกจากรัฐบาลจะเก็บภาษีทั้งสองชนิดนี้ได้เงินลดลงแล้ว รัฐบาลยังไม่สามารถเพิ่มอัตราภาษีได้ เพราะจะเป็นการลดระยะการส่งออกที่กำลังต้นตัวซึ่งเป็นผลดีประการเดียวของการลดค่าเงิน การลดค่าเงินจะทำให้เงินรายได้จากภาษีนี้ลดลง 15% คือ 3,000,000 บาท ใน พ.ศ. 2472 รัฐบาลมีรายได้จากอากรและเงินประมาณ 10,468,459 บาท และ 15,291,043 บาท ตามลำดับ การลดค่าเงินจะทำให้รัฐบาลสูญเสียรายได้ไป 17.5% หรือ 4,507,912 บาท รวมรายได้ที่สูญเสียไปประมาณ 11,137,748 บาท และรวมเงินขาดอันเกิดจากการลดค่าเงิน 25% ทั้งสิ้นประมาณ 21,707,282 บาท จึงเป็นการเพิ่มเงินขาดในงบประมาณขึ้นอีก งบประมาณ พ.ศ. 2472 และ พ.ศ. 2473 ก็มีเงินขาดอยู่แล้ว การลดค่าเงินจะยิ่งทำให้จำนวนเงินขาดในงบประมาณ พ.ศ. 2474 เพิ่มมากขึ้น นายฮอลล์-แพตซ์เห็นว่าแม่จะไม่ลดค่าเงิน ก็เป็นการอยากอยู่แล้วที่จะปรับงบประมาณ

พ.ศ. 2475 แต่ถ้าวรัฐบาลลดค่าเงินก็จะไม่สามารถปรับงบประมาณได้เลย¹

การลดค่าเงินทำให้ราคาสินค้าเข้าสูงขึ้น ภาระของผู้ผลิตในฐานะผู้บริโภคสินค้าเขาและผู้เสียภาษีเพิ่มขึ้น ค่าใช้จ่ายทั้งภายในและภายนอกประเทศของรัฐบาลก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยที่ไม่สามารถนำเงินรายได้มาทดแทนต้นทุนการผลิตซึ่งสูงขึ้นได้เลย เพราะระบบการเงินของไทยยังไม่ยืดหยุ่นและยังไม่ได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสม² รัฐบาลไม่สามารถกู้เงินจากต่างประเทศได้ ในขณะที่ไม่สามารถปรับงบประมาณไหลงตัวได้เป็นเวลาติดต่อกันหลายปี การลดค่าเงินบาทจึงทำให้ความหวังที่จะกู้เงินจากต่างประเทศหมดลง นอกเสียจากว่าจะต้องมีเงื่อนไขอย่างมากมาย ทั้งนี้เป็นการลดความเชื่อถือของประเทศอื่นที่มีต่อประเทศไทย ยิ่งกว่านั้นนายฮอลล์-แพตช์ยังเห็นว่าความล้มเหลวทางเศรษฐกิจอาจนำไปสู่ความยุ่งยากทางการเมืองได้ การลดค่าเงินบาทไม่ได้อำนวยให้เกิดผลดีและยังสร้างความปั่นป่วนทางเศรษฐกิจอีกควายนับว่าประเทศไทยอยู่ในฐานะที่เป็นอันตรายมาก³ นายฮอลล์-แพตช์ได้เสนอวิธีแก้ไขความยุ่งยากทางการเงินตามลำดับความสำคัญคือ ปรับงบประมาณให้สมดุล ปรับปรุงระบบการคลังเพื่อแบ่งเบาภาระของผู้ผลิต และปรับปรุงระบบการคลังให้ยืดหยุ่นได้ เตรียมทุนเพื่อจัดการให้มีตัวแทนในต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ผลิตชาวไทยรู้ความเป็นไป และสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ⁴

¹ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2

Hall-Patch - Aide Memoire : Devaluation Nov 5th 1931

²Hall-Patch Note on the Position Op.cit.

³Hall-Patch Aide Memoire : Devaluation Op.cit.

⁴Ibid.

รัฐบาลสามารถทำตามคำแนะนำของนายฮอลล์-แพตซ์ได้เพียงประการเดียว คือการปรับงบประมาณ ซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างมากดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 3 ส่วนประการอื่นนั้นรัฐบาลไม่สามารถจะจัดทำได้แม้จะเห็นควยว่าเป็นวิธีที่ดี เนื่องจาก รัฐบาลมีปัญหาการคลังและภาวะเงินอย่างมา ก จึงไม่มีทุนเพียงพอที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของนายฮอลล์-แพตซ์ได้ จะเห็นได้ว่าความคิดของกระทรวงพระคลังฯ เกี่ยวกับ ปัญหาที่เป็นการคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในทางทฤษฎีมากกว่า นอกจากนั้นนาย ฮอลล์-แพตซ์ยังเกรงกลัวปัญหาภาวะเงินเฟ้อ ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกรงกลัวเลย ในขณะนั้นเนื่องจากเป็นขณะที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

ข. ความเห็นของกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม

ในเรื่องการลดค่าเงินบาทนี้ กรมพระกำแพงเพชรฯ ได้หารือกับนายคริสเตียน เสน ซ้ำหลวงใหญ่พาณิชย์ และได้แสดงความเห็นขัดแย้งกับนายฮอลล์-แพตซ์หลายประการ กรมพระกำแพงเพชรฯ และนายคริสเตียน เสน เห็นควยกับนายฮอลล์-แพตซ์ที่จะไม่ลดค่าเงิน บาท เพราะจะเป็นการดีที่สุดที่จะให้เงินบาทคงมีค่าตามเนื้อทอง แต่ นายคริสเตียน เสน เห็นว่าจะเป็นการฉลาดที่สุดที่รัฐบาลจะคอยดูความเคลื่อนไหวต่อไป โดยที่จะไม่ประกาศ อะไรให้เป็นการผูกมัดรัฐบาลเอง ทั้งนี้เพื่อรัฐบาลจะได้สามารถดำเนินนโยบายใน อนาคตได้โดยเสรี และสามารถเปลี่ยนแปลงนโยบายได้ตามความจำเป็นและไม่เห็น ว่าจะมีผลเสียหายต่อชื่อเสียงของประเทศแต่อย่างใด

ในด้านการค้ากระทรวงพาณิชย์และคมนาคม เห็นว่ามีข้อควรตำหนิกระทรวง พระคลังฯ เพราะการค้ำส่วนใหญ่อของประเทศไทยตั้งแต่เงินปอนด์สเตอร์ลิงออกจาก มาตรการทองคำแล้ว ยังคงดำเนินมาในลักษณะที่ รัฐบาลลดค่าเงินบาททั้งที่ยังคงอยู่ใน มาตรการทองคำ แสดงว่ากระทรวงพระคลังฯ ไม่สามารถให้การค้ำอยู่ในแนวเดียวกันกับ การตัดสินใจของรัฐบาลได้ ซึ่งนายคริสเตียน เสน เห็นว่าการดำเนินนโยบายขัดแย้ง กันเช่นนี้จะเป็นผลเสียต่อประเทศในระยะยาว การที่กระทรวงพระคลังฯ จะประกาศ

ไม่ลดค่าเงินบาทก็ไม่ใช้วิธีแก้ไข เพราะธนาคารได้กำหนดอัตราซื้อและขายปอนด์สเตอร์ลิงในอัตราที่ต่ำกว่ามูลค่าของเงินบาท 10% และ 30% อยู่แล้ว สิ่งอุปโลกบริโลกอันเป็นสินค้าหัตถกรรมหรืออุตสาหกรรมที่จำเป็นในชีวิตประจำวันและการพัฒนาประเทศขึ้นกับสินค้าเข้า เป็นส่วนใหญ่ และมูลค่าสินค้าเข้าเหล่านี้ช่วยมูลค่าสินค้าออกเพียงอย่างเดียว ราคาสินค้าออกของประเทศไทยถูกกำหนดโดยราคาสลากโลกซึ่งอยู่นอกอำนาจของประเทศไทยที่จะตัดสินใจ ราคฐานของเศรษฐกิจไทยขึ้นอยู่กับการผลิตสินค้าขั้นปฐมและส่งขายเป็นสินค้าออกเพียงไม่กี่ชนิด ที่สำคัญที่สุดคือข้าวซึ่งแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านในตลาดตะวันออก ส่วนสินค้าอุปโลกบริโลกอย่างอื่นนอกจากสินค้าหลักคือข้าว ไม้สัก ยาง และถ่านหิน ไทยส่งไปขายน้อยมากและจำกัดอยู่แต่ในตลาดเอเชีย ดังนั้นเมื่อใดที่ไทยไม่สามารถจะแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้าน และ/หรือประเทศเพื่อนบ้านของไทยมีสินค้าพอกับความต้องการแล้ว จึงสมควรที่ไทยจะดำเนินมาตรการลดค่าเงิน การลดค่าเงินจะทำให้ผู้ผลิตได้รับเงินบาทที่มีค่าต่ำลง และจะทำให้ราคาสินค้าเข้ามีราคาสูงขึ้นเมื่อคิดเป็นเงินบาท เว้นแต่สินค้าเข้าเหล่านั้นจะมีต้นทุนในการผลิตต่ำลง โดยเปรียบเทียบผู้บริโลกสินค้าเข้าเป็นประชาชนในเมืองใหญ่มากกว่าผู้ผลิตซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและอยู่ในชนบท ความยุ่งยากของผู้ผลิตที่จะต้องรับเงินบาทที่มีค่าลดลงมีมากกว่าผู้บริโลกสินค้าเข้าที่มีราคาสูงขึ้น ยิ่งกว่านั้นผู้ผลิตยังไม่สามารถลดค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เป็นเงินบาทได้ ดังนั้นหากลดค่าเงินบาทแล้วผู้ผลิตก็จะไม่สามารถซื้อสินค้าเข้าที่มีราคาสูงได้เลย ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการอื่นก็ต้องได้รับความยุ่งยากจากการที่สินค้าเข้ามีราคาสูงขึ้น โดยไม่สามารถเพิ่มรายได้จากค่าเช่า ดอกเบี้ยและค่าบริการต่างๆได้

ในค่านเงินตรา การที่กระทรวงการคลังฯไม่สามารถควบคุมค่าที่แท้จริงของเงินบาทได้ ทำให้เงินตราไม่มีมาตรฐาน พ่อค้าไม่ได้สนใจต่อมูลค่าของค่าความอัตราเงินบาท และตั้งอัตราแตกต่างไปจากอัตราของกระทรวงพระคลังฯ ดังนั้นไม่ว่าระดับราคาจะขึ้นลงอย่างไรก็มีผลต่างกัน ซึ่งควรจะแก้ไขแก่การกระจายรายได้และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ นับว่าเป็นความผิดของกระทรวงพระคลังฯที่ไม่สามารถควบคุมปริมาณธนบัตรเพื่อไม่ให้ระดับราคาต่ำดังที่เป็นอยู่ การที่นายฮอลล์-แพตซกกล่าวถึงผลเสียที่อาจเกิดขึ้น

จากเงินเฟ้อ นั้น นายคริสเตียนเสน เห็นว่าเป็นการกล่าวเกินกว่าเหตุ อย่างไรก็ตามแม้ว่า
 มาตรการที่จะลดค่าเงินตราในมาตราทองคำ¹ เป็นมาตรการที่น่าเวทนาอย่างยิ่ง เพราะ
 การใช้ธนบัตร เป็นการสัญญาว่ารัฐบาลจะจ่ายทองจำนวนแน่นอนแลกกับธนบัตรนั้นก็ตาม แต่ถ้า
 สถานการณ์บังคับให้รัฐบาลต้องลดค่าเงินแล้ว นายคริสเตียนเสนก็เห็นว่ามิได้เป็นการ
 เสื่อมเสียชื่อเสียงของประเทศแต่อย่างใด แต่ในขณะที่ยังไม่เกิดความจำเป็นเช่นนั้น
 รัฐบาลก็ไม่ควรที่จะเพิ่มความยุ่งยากโดยการให้สัญญาใดๆในทุกกรณี¹ กระทรวงพาณิชย์
 เห็นว่าสถานการณ์อาจบังคับให้รัฐบาลต้องลดค่าเงินบาท เพราะค่าทองคำจริงๆของเงิน
 บาทคงจะไม่ลดลงมาเทียบเท่ากับราคาสิ่งของในตลาดต่างๆในโลกที่ลดลง รัฐบาลจึงไม่
 ควรดำเนินมาตรการการเงินซึ่งจะผูกมัดรัฐบาลกับค่าทองคำ²

ในคํานงบประมาณนั้น นายคริสเตียนเสน เห็นว่าการที่นายฮอลล์-แพตซกล่าวว่
 การลดค่าเงินบาทจะเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐบาลนั้นอาจจะเป็นไปได้ แต่ก็ไม่
 เหตุผลเพียงพอว่าจะต้องเพิ่มค่าใช้จ่ายทุกอย่างเช่นเงินเดือน ส่วนการคาดคะเนราย
 ใดเกี่ยวกับเงินภาษีอากรต่างๆที่อาจจะลดลง ก็เป็นเพียงการคาดคะเนเท่านั้น ข้อ
 สำคัญที่นายคริสเตียนเสนแนะนำคือ หากรัฐบาลไม่สามารถปรับปรุงนโยบายการคลังให้
 เหมาะกับสภาพการส่งสินค้าออกแล้ว ส่วนใหญ่ของผู้ที่ต้องเสียภาษีจะอยู่ในฐานะที่ไม่
 อาจจะได้เสียภาษีได้เลย อันจะเป็นสาเหตุให้การปรับงบประมาณยุ่งยาก³

¹ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2

H.Christiansen Memorandum. Nov 12th 1931.

²ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/4

Purachatra Christiansen, Le May. Reply to the FA 's Memo of
 Jan 12th 1932, Jan 14th 1932

³H. Christiansen. Memorandum Nov 12th 1931 Op.cit.

23 ปัญหาทุนสำรองเงินตรา

ในขณะที่รัฐบาลยังคงลังเลและไม่สามารถตัดสินใจได้ว่า จะประกาศว่าจะไม่ลดค่าเงินบาทหรือไม่นั้น ก็เกิดข่าวลืออย่างกว้างขวางว่ารัฐบาลจะลดค่าเงินบาทในไม่ช้า ในที่สุดรัฐบาลก็ออกแถลงการณ์ว่าจะไม่ลดค่าเงินบาทในวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2474 หลังการประกาศไม่ลดค่าเงินบาทของรัฐบาลเป็นต้นมา เหตุการณ์ในยุโรป ได้แสดงให้เห็นว่าเงินปอนด์สเตอร์ลิงซึ่งได้ลดราคาลงมีราคาตกลงไปอย่างรวดเร็ว นายฮอลด์-แพตช์ จึงได้แนะนำให้รัฐบาลดำเนินมาตรการสองประการคือ ประการแรกให้รัฐบาลขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงเสียทั้งหมด และประการที่สองให้รัฐบาลกู้เงินจากประเทศที่เข้ามาตราทองคำ รัฐบาลได้เลือกใช้วิธีที่สอง และได้พยายามติดต่อขอกู้เงินจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศฝรั่งเศส แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ เมื่อรัฐบาลประสบความล้มเหลวในการกู้เงิน จึงหันไปใช้วิธีขายเงินสเตอร์ลิงที่ถือเป็นทุนสำรองแทน

ในการพิจารณาเกี่ยวกับเงินปอนด์สเตอร์ลิงที่รัฐบาลไทยถืออยู่ในประเทศอังกฤษนั้น พระยาโกมารกุลฯ เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ เห็นว่ารัฐบาลควรขายเงินปอนด์สเตอร์ลิงที่เป็นทุนสำรองเงินตราไปทั้งหมด แม้ว่าจะถอนเงินปอนด์สเตอร์ลิงไม่ได้ก็ควรยอมขาดทุนโดยวิธีถอนเงินฝากประจำที่กำหนด เพราะถ้าถอนภายหลังอาจขาดมากกว่าไม่ได้คอกเบี้ย รัฐบาลได้พิจารณาปัญหาว่าจะถอนทุนสำรองเงินตราทั้งหมด หรือถอนเสียครึ่งหนึ่ง และถอนเงินคงคลังซึ่งมีอยู่ประมาณ 4 ล้านเศษด้วยหรือไม่ กรมพระนครสวรรค์ฯ และกรมพระกำแพงเพชรฯ ทรงเห็นพ้องกันว่า ถ้ารัฐบาลจะเปลี่ยนทุนสำรองเงินตราเป็นทองคำและฝากไว้ในประเทศอื่นใดก็จะเป็นการที่ยิ่ง แต่ไม่ควรฝากไว้แห่งเดียวกันทั้งหมด ในที่สุดเสนาบดีสภาได้ลงมติว่าควรเปลี่ยนทุนสำรองเงินตราไปทั้งหมด แต่ควรให้ขาดทุนน้อยที่สุด และพยายามฝากไว้ในที่แห่งเดียวกัน ส่วนเงินคงคลังนั้นยังไม่ควรจัดการเปลี่ยนแปลง¹ โดยที่เสนาบดีกระทรวงพระคลังฯ ก็คิดจะฝากไว้ที่อเมริกาหรือฝรั่งเศสก็ได้ แต่พระยาโกมารกุลฯ เห็น

¹ ก.จ.ช. แพ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 37/2474, 15 ตุลาคม พ.ศ. 2474.

ธนาคาร National City Bank ซึ่งรัฐบาลทำธุรกิจด้วยนั้นมีข้อผูกมัดและเงื่อนไต่
มาก และคิดว่าควรลองติดต่อกับธนาคาร Federal Reserve Bank แทน แต่
ปัญหาคือธนาคารนี้จะทำการติดต่อกับธนาคารด้วยกันเท่านั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัวจึงโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงต่างประเทศติดต่อกับสถานทูตอเมริกันขอให้ธนาคาร
Federal Reserve Bank ยอมติดต่อกับกระทรวงพระคลังฯ โดยตรง¹

เงินปอนด์สเตอร์ลิงในบัญชีทุนสำรองเงินตราซึ่งเหลืออยู่ในประเทศอังกฤษ
นั้น รัฐบาลได้แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนหนึ่งเก็บจากบัญชีต่างๆที่จะโอนได้ทันที
ให้โอนเป็นเหรียญทองอเมริกันเป็นจำนวนรวมทั้งสิ้นประมาณ 6 แสนปอนด์สเตอร์ลิง
อีกส่วนหนึ่งเป็นสมบัติที่จะต้องเปลี่ยนเป็นสเตอร์ลิงก่อน จึงให้เปลี่ยนเป็นสเตอร์ลิง
และเมื่อได้สเตอร์ลิงมาแล้วจะได้โอนไปไว้ที่ฝรั่งเศส แต่เนื่องจากในวันที่ 18
ตุลาคม พ.ศ. 2474 รัฐบาลโคชาวาสหรัฐอเมริกา จะออกจากมาตราทองคำ
รัฐบาลจึงต้องระวางเรื่องการโอนทุนสำรองชนมิตร ไปยังสหรัฐอเมริกา กระทรวงพระคลังฯ
จึงได้จัดการระงับการเปลี่ยนสมบัติซึ่งเป็นปอนด์สเตอร์ลิงไว้ชั่วคราว ส่วนเงินที่โอนได้
และให้โอนเป็นเหรียญทองอเมริกันนั้น ให้เปลี่ยนเป็นโอนเป็นแฟรงก์ไว้ที่ปารีส รวม
เป็นเงินทั้งหมดที่รัฐบาลมีในประเทศฝรั่งเศสประมาณ 19 ล้านแฟรงก์ นอกจากนั้นเพื่อ
ความมั่นคงและวางใจในเรื่องการเงินของประเทศไทยในสหรัฐอเมริกาในระยะนี้
รัฐบาลได้กันทุนสำรองส่วนหนึ่งที่มีอยู่ในสหรัฐอเมริกาไปซื้อทองคำแท่งไว้ทั้งนี้เพื่อให้เกิด
ความสูญเสียย่นลง กล่าวคือถ้าสหรัฐอเมริกาออกจากมาตราทองคำประเทศไทยก็ไม่
เสียหาย แต่ถ้ายังก้อยู่ในมาตราทองคำประเทศไทยก็สามารถเปลี่ยนทองคำเป็น

¹ เติ้งอาน

คอลลาร์ได้ ดังนั้นกระทรวงพระคลังฯ จึงได้โทรเลขให้ ม.จ.อมรทัต กฤดากร
อัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาซื้อทองคำแท่งเป็นราคา 8,500,000 เหรียญ^๒
และให้ขอเปิดบัญชีกับธนาคาร Federal Reserve Bank ด้วย

ในการติดต่อกับธนาคาร Federal Reserve Bank นั้น ม.จ.อมรทัต
กฤดากร อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันได้ปรึกษากับนายฟีส (Feis) ที่ปรึกษาทาง
เศรษฐกิจของกระทรวงต่างประเทศ นายฟีสเห็นว่าการกระทำของรัฐบาลเป็นการกระทำ
ทำที่ผิดปกติ นายฟีสหวังว่าการตัดสินใจของรัฐบาลคงจะไม่ได้เกิดจากการขาดความ
มั่นใจในธนาคาร National City Bank ซึ่งเป็นธนาคารที่จัดการธุรกิจการเงินของ
รัฐบาลอยู่แล้ว แมว่าจะมีข่าวว่าธนาคาร National City Bank มีเสถียรภาพคลอน
แคลนเนื่องจากวิกฤตการณ์ของโลกก็ตาม ชาวนี้ก็ไม่มีมูลความจริง ดังจะเห็นได้จาก
เครดิตของธนาคารยังดีมาก เพราะ 60% ของทุนสำรองของธนาคารนี้เป็นหลักทรัพย์
รัฐบาล ดังนั้นนายฟีสจึงได้แนะนำให้ ม.จ.อมรทัตสอบถามรัฐบาลไทยว่าเหตุใดจึงต้อง
การขอเปิดบัญชีกับธนาคาร Federal Reserve Bank มากกว่าธนาคารพาณิชย์
ต่างๆในนิวยอร์ก และการฝากทุนสำรองเงินตรานี้เป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานโครงการ
ทางการเงินของไทยหรือไม่ ซึ่งขอที่รัฐบาลไทยไม่สามารถให้คำตอบที่แน่นอนได้นั้นว่า
เป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ควรจะตอบได้ว่าเป็นความตั้งใจของรัฐบาลที่จะรักษารากฐานการ
ฝากทุนสำรองเงินตราที่ธนาคาร Federal Reserve Bank อย่างถาวรหรือไม่

^๑ ก.จ.ช. แพ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 38/2474,

และเป็นหน้าที่ของกระทรวงพระคลังฯ ที่จะตงคักสินใจว่ารัฐบาลจะมีโครงการกว้าง
อย่างไรในการที่จะเปิดบัญชีกับธนาคารนี้

ในการเปลี่ยนทุนสำรองเงินตรา นั้น ม.จ.อมรทัต กฤดากร อัครราชทูตไทย
ประจำกรุงวอชิงตันได้จัดการสั่งให้ธนาคาร National City Bank แห่งนิวยอร์ก
ซื้อทองคำ ราคา 8,500,000 ดอลลาร์ และฝากไว้ที่ธนาคาร National City
Bank ตามคำสั่งของกระทรวงพระคลังฯ ธนาคาร National City Bank ได้
ปรึกษากับธนาคาร Federal Reserve Bank และเห็นพ้องกันว่ารัฐบาลควรฝาก
ทองคำไว้กับธนาคาร Federal Reserve Bank มากกว่าซื้อและขายทองคำจาก
Federal Reserve Bank ไปยัง National City Bank แล้วจึงย้ายมาฝากยัง
Federal Reserve Bank อีกเมื่อรัฐบาลสามารถขอเปิดบัญชีกับธนาคารนี้ได้

ส่วนการขอเปิดบัญชีกับธนาคาร Federal Reserve Bank นั้น ธนาคาร
เห็นว่าเป็นการดำเนินการที่แปลกเพราะไม่เคยมีรัฐบาลต่างประเทศรัฐบาลใดเคยกระ
ทำการเช่นนี้มาก่อน ประเทศเหล่านั้นล้วนฝากเงินไว้กับธนาคารพาณิชย์ในนิวยอร์ก
ทั้งสิ้น ตามข้อเท็จจริงแล้วธนาคารเคยมีช้อยกเว้นในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1
เท่านั้น แต่เนื่องจากประเทศไทยไม่ได้อยู่ในสถานะเช่นนั้น ทางธนาคารจึงจำเป็นต้อง
ต้องสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับเงินฝากของรัฐบาลไทยว่ามีจำนวนเท่าใด ตลอดจน
จำนวนและวิธีการถือทุนสำรองเงินตราของไทยด้วย ม.จ.อมรทัต ให้ธนาคารเข้าใจ
ถึงภาวะทุนสำรองเงินตราของไทยหลังจากที่เงินสเตอร์ลิงราคาตกลง และรัฐบาลมี
ความประสงค์ที่จะย้ายทุนสำรองเงินตราจำนวนมากมาไว้ยังสหรัฐอเมริกา ทุนสำรองเงิน
ตรานี้บางส่วนเป็นเงินสด และบางส่วนเป็นหลักทรัพยซึ่งไถ่ถอนได้ในระยะสั้น อย่างไรก็ตาม
ก็ตามทางธนาคารเกรงว่าจะไม่สามารถเปิดบัญชีเงินฝากในรูปของเงินสดหรือหลักทรัพย
ของรัฐบาลได้ และการย้ายทุนสำรองเช่นนี้จะต้องกระทำกับธนาคารพาณิชย์ แต่ทาง
ธนาคารก็มั่นใจว่าจะสามารถกำหนดค่าและถือทองคำแห่งใหม่บัญชีของรัฐบาลไทย
แต่การซื้อทองคำแห่งมูลค่า 8,500,000 ดอลลาร์นั้น เป็นการดำเนินงานที่ธนาคาร

National City Bank จะต้องยุ่งยากในการซื้อทองคำและฝากไว้ที่ธนาคาร

National City Bank : อง ดังนั้นธนาคาร Federal Reserve Bank

จึงคิดว่าจะเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะเลื่อนกำหนดการซื้อทองคำแห่งนี้ไว้ก่อน แต่เนื่อง
จาก ม.จ.อมรทัต ได้รับคำสั่งจากรัฐบาลให้ซื้อทองคำจำนวนนี้และไม่อยู่ในฐานะที่จะ
เลื่อนกำหนดการซื้อได้มากนัก จึงได้ขอร้องให้ธนาคารกำหนดทองคำแห่งจำนวนนี้
ให้รัฐบาลไทยไว้ก่อน

ส่วนธนาคาร National City Bank นั้นก็เห็นว่าการซื้อทองคำนี้เป็นการ
กระทำที่ตรงข้ามกับการปฏิบัติงานของธนาคาร ธนาคารจึงมีความยุ่งยากในการที่จะ
ขายเงินฝากจำนวนนี้ อย่างไรก็ตามธนาคารเห็นว่ววิธีที่ดีที่สุด คือ กำหนดทองคำแห่ง
เหล่านี้และฝากไว้กับธนาคาร Federal Reserve Bank นอกจากนั้นยังได้ย่ำว่า
ชาวลือที่ว่าประเทศสหรัฐอเมริกาจะออกจากมาตราทองคำนั้นเป็นชาวลือที่เป็นไปไม่ได้
อย่างแน่นอน และธนาคารมีความเสียใจที่รัฐบาลไทยจะขายพันธบัตรองเงินตราจากธนาคาร
แต่ธนาคารก็เข้าใจถึงมาตรการของรัฐบาลไทยในการที่จะเปลี่ยนพันธบัตรองเงินตราดัง
กล่าวเป็นทองคำแห่ง ในระยะที่สถานการณ์ทางการเงินไม่แน่นอน ธนาคารยังหวังว่า
รัฐบาลไทยจะยังคงไว้วางใจธนาคารนี้ในการที่จะฝากทุนทรัพย์ของรัฐบาล และหวังว่า
กระทรวงพระคลังฯ ยังคงจะมีความสัมพันธ์อันดีกับธนาคารอีกต่อไป ¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/3

Amoradāt to His Highness Prince Devowongs Varodaya

Oct 28th 1931

การที่รัฐบาลไทยไม่สามารถดำเนินการได้ตามความมุ่งหมายในการเปิด
 บัญชีกับธนาคาร Federal Reserve Bank เนื่องจากธนาคารนี้เป็นสถาบันที่ทำงาน
 แยกต่างจากธนาคารอื่นๆและไม่ต้องการติดต่อกธุรกิจเช่นเดียวกับธนาคารพาณิชย์ในการ
 ที่จะถือทุนสำรองเงินตราในรูปของเงินสดและหลักทรัพย์ นอกจากนั้นยังเป็นการยากที่
 อัครราชทูตไทยประจำกรุงวอชิงตันจะเจรจากับผู้ที่มีความเชี่ยวชาญทางการเงิน เนื่อง
 จากอัครราชทูตไทยทราบขอเท็จจริงอย่างแน่นอน จึงไม่สามารถจะตอบคำถามต่างๆ
 ได้ซึ่งทำให้เกิดผลเสียในการติดต่อ เมื่อ Federal Reserve Bank ไม่สามารถจะ
 อนุญาตให้กระทรวงพระคลังฯเปิดบัญชีได้เพราะไม่เคยทำเช่นนั้นนอกจากเวลาสงคราม
 แตมินดีที่จะรับทองคำและรักษาไว้ให้กระทรวงพระคลังฯ ม.จ.อมรทัต จึงได้จัดการให้
 Federal Reserve Bank รับทองคำเป็นราคา 8,500,000 ดอลลาร์ไว้
 กระทรวงพระคลังเห็นว่ากรณีที่ Federal Reserve Bank ไม่ยอมรับเปิดบัญชีให้ แต่
 ยอมรับทองคำของไทยรักษาไว้ก็น่าดีกว่าเปิดบัญชีเสียอีก กระทรวงพระคลังฯจึงคิดจะ
 ดำเนินการโดยวิธีฝากเงินในอเมริกาให้หลายแห่งขึ้น และกำหนดจำนวนสูงสุด เมื่อ
 มีเงินเกินก็จะโอนไปซื้อทองคำไว้ที่ Federal Reserve Bank พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ
 ทรงเห็นว่าเหมาะสมแล้วที่กระทรวงพระคลังฯจะจัดการซื้อทองคำตามโอกาส
 เนื่องจากเป็นเวลาสมควรที่จะมีทองคำไว้ เมื่อต้องงดรทกยหลังก็จะเปลี่ยนได้สะดวก
 ว่าไม่ได้คอกเบี้ยก็ตามแต่ก่อนมานั้นไทยไม่เคยมีทุนสำรองที่เป็นทองคำแต่เลย มีแต่
 เพียงสินเชื่อ¹ คลังได้ซื้อทองคำไว้ที่ประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวน 1,073 แห่งคิดเป็น
 จำนวนเงินประมาณ 8,409,000 เหรียญเศษ นอกจากนี้ก็ได้เปลี่ยนหลักทรัพย์
 (Securities) อื่นๆบาง

¹ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2

2.4 ปัญหาเงินคงคลัง¹

รัฐบาลได้ออนสินทรัพย์ที่เป็นสเตอร์ลิงส่วนที่เป็นทุนสำรองเงินตราซึ่งอยู่ในประเทศอังกฤษเป็นทองทั้งหมด คงไว้แต่ส่วนของพระคลังและของคลังออมสินจำนวนประมาณ 4 ล้านปอนด์ ไว้เป็นเงินสเตอร์ลิงต่อไป¹ ในปลายเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2474 ราคาแลกเปลี่ยนเงินสเตอร์ลิงกับเงินดอลลาร์ไคลลดลงจาก 3.61 เป็น 3.55 3.52 และ 3.51 เหรียญดอลลาร์ตามลำดับ รัฐบาลจึงต้องพิจารณาว่าจะเปลี่ยนเงินปอนด์สเตอร์ลิงของคงพระคลังและคลังออกสินเป็นทองหรือไม่ เพราะการที่ราคาแลกเปลี่ยนลดจาก 3.61 เป็น 3.55 นั้น รัฐบาลไทย ขาดทุนไปราว 67,000 ปอนด์สเตอร์ลิง เมื่อราคาลดลงเป็น 3.51 รัฐบาลก็ขาดทุนเพิ่มอีก 8,000 ปอนด์สเตอร์ลิง

¹ เงินทุนของกระทรวงพระคลังในต่างประเทศ (Treasury Foreign Assets) มีรายการดังนี้คือ

เงินสด (Treasury Cash)	736,412	ปอนด์สเตอร์ลิง
เงินฝากมีกำหนด (Fixed Deposits)	1,984,325	" "
เงินซื้อใบพันธบัตร (Investment : Siamese Bonds)	1,088,783	" "
	<u>3,808,783</u>	" "
เงินสดคลังออมสิน (Saving \$ Bank Cash)	18,968	" "
เงินคลังออมสินฝากมีกำหนด (Saving Bank Fixed Deposits)	113,000	" "
เงินคลังออมสินซื้อพันธบัตร (ปอนด์ไทย) (Saving Bank Investments หรือ Siamese Bonds)	20,170	" "
	<u>152,138</u>	" "
รวมเงินทุนกระทรวงพระคลังในต่างประเทศ	<u>3,960,921</u>	" "

เงินทุนนี้ไม่พิจารณาถึงเงินทุนของกระทรวงพระคลังในที่อื่น ๆ นอกจากลอนดอน เพราะกระทรวงพระคลังมีเงินทุนในที่อื่น ๆ น้อยมาก

เงินฝากมีกำหนดและเงินซื้อใบพันธบัตรหมายถึงพันธบัตรไทย

จะเห็นได้ว่าฐานะของเงินปอนด์สเตอร์ลิงหลังจากที่ประเทศอังกฤษออกจากมาตราทองคำได้ทรุดลงตลอดมา มูลค่าสินค้าเขามากกว่ามูลค่าสินค้าออกในต้นปีถึง 280,707,000 ปอนด์สเตอร์ลิง ประเทศอังกฤษได้แก้ไขด้วยการขึ้นภาษีสศุลกากรสินค้าประเภทนมเพื่อซึ่งถูกตอบโต้ด้วยการตั้งกำแพงภาษีจากประเทศฝรั่งเศส ประเทศฝรั่งเศสยังมีเงินฝากในลอนดอนอีกเป็นจำนวนถึง 300 ล้านดอลลาร์ ถ้าฝรั่งเศสถอนเงินจำนวนนี้เมื่อใด ประเทศอังกฤษก็จะตกอยู่ในภาวะยุ่งยากมาก นอกจากนี้อังกฤษยังได้กู้เงินประเทศฝรั่งเศสและอเมริกาอีกประเทศละ 65 ล้านดอลลาร์ การที่ราคาเงินปอนด์สเตอร์ลิงตกต่ำทำให้อังกฤษใช้หนี้รายนี้ได้ยากเพราะเงินกู้นี้เป็นทอง พระยาโกมารกุลลาจึงรู้สึกหนักใจที่ทรัพย์สินสมบัติที่เป็นปอนด์ของไทยลดค่าลง โดยเฉพาะเงินคลังออมสินซึ่งเป็นเงินในความพิทักษ์ (Trust Monies) และเห็นว่าถ้ารัฐบาลจะจัดการโอนเงินปอนด์เป็นทองก็ควรจะมีจัดการโดยทันที เพราะยิ่งทิ้งไว้นานก็จะยิ่งขาดทุนมาก นอกจากนั้นทรัพย์สินสมบัติทั้งหมดก็ไม่ได้เป็นทรัพย์สินที่มีสภาพคล่อง (liquid) แต่ส่วนใหญ่เป็นพันธบัตร (bonds) และเงินฝากประจำ (fixed deposits) การเปลี่ยนทรัพย์สินเหล่านี้จึงจำเป็นต้องใช้เวลาและต้องทำอย่างระมัดระวัง พระยาโกมารกุลลาเห็นว่าการรักษาทรัพย์สินสมบัติของประเทศเป็นเงินตราสกุลที่ไม่มั่นคงนั้นเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ที่ปรึกษาการคลังก็เห็นว่ารัฐบาลควรจะมีเปลี่ยนทรัพย์สินที่เป็นปอนด์สเตอร์ลิงเป็นทองเสียทั้งหมด

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเห็นว่าปัญหาเงินคลังแตกต่างไปจากปัญหาทุนสำรองเงินตราการที่รัฐบาลต้องโอนทุนสำรองเงินตราที่เพราะต้องการความเชื่อมั่นในเงินตราของประเทศ แต่การโอนเงินคลังนี้เป็นการเก็งกำไรมากและอาจจะขาดทุนมากกว่าไม่โอนก็ได้ หนี้สินของไทยก็ต้องใช้เงินปอนด์สเตอร์ลิงอยู่แล้ว ยิ่งกว่านั้นการโอนก็จะทำให้รัฐบาลขาดทุนอีก สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเห็นว่าควรระงับเรื่องการโอนเงินคลังไว้ก่อน เพราะถ้าโอนในเวลาแล้ว อัตราเงินปอนด์เกิดตกต่ำลงอีก ประเทศไทยก็จะไร้ค่าอะไรเมื่อใช้หนี้ แต่ถ้ออัตราเงินปอนด์สเตอร์ลิงขึ้นภายหลังจากที่โอนแล้ว รัฐบาลก็ต้องจ่ายเงินมากขึ้นและต้องเสียค่าโอนด้วย

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงห่วงใยที่เงินปอนด์สเตอร์ลิงตกต่ำลง และรัฐบาลก็ไม่ได้ข่าวเรื่องเงินปอนด์เลย ตอนสิ้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2473 พระยาโกมารกุลฯ ได้เสนอให้จัดการเรื่องเงินคงคลังโดยการซื้อทองและเก็บไว้ที่ประเทศอังกฤษ แต่จะเปลี่ยนเงินไม่ได้ทั้งหมดโดยทันที เพราะเป็นทุนที่มีสภาพคล่องเพียง 700,000 ปอนด์สเตอร์ลิงเท่านั้น แต่สมเด็จพระนครสวรรค์ฯ ทรงเห็นว่าแม้จะไม่ได้ข่าวเรื่องอัตราเงินปอนด์ รัฐบาลก็ควรรอเรื่องเงินคงคลังไว้ก่อนจนกว่าจะได้ข่าวต่อไป นอกจากนี้ทรงเห็นว่า จะจัดการเปลี่ยนเงินในเวลานี้ก็ไม่ทัน สมเด็จพระยาฯ ก็ทรงเห็นด้วยว่าควรรอไว้ก่อน เพราะข่าวเรื่องการกำหนดค่าเงินปอนด์ยังไม่แน่นอน ที่ประชุมเสนาบดีสภาได้ลงมติเห็นว่าประเทศอังกฤษคงจะคิดแก้ไขปัญหาอัตราเงินปอนด์สเตอร์ลิงตกต่ำได้ เหตุผลที่สำคัญคือการโอนเงินรายนี้เป็น การคาดคะเนเรื่องอัตราเงินปอนด์สเตอร์ลิง และเมื่อโอนแล้วอาจมีทางเสียหายมากขึ้น ที่ประชุมจึงเห็นว่ายังไม่ควรโอนเงินคงคลังในเวลานี้¹

สำหรับนายฮอลด์-แพทซ์ เห็นว่า การตัดสินใจของเสนาบดีสภาที่ยืนยันจะไม่เปลี่ยนเงินปอนด์สเตอร์ลิงเป็นการตัดสินใจที่ไม่ฉลาดเลย นายฮอลด์-แพทซ์ได้ชี้ให้เห็นตั้งแต่เริ่มแรกแล้วว่า ทางที่ปลอดภัยที่สุดคือ รัฐบาลควรเปลี่ยนทุนที่เป็นเงินปอนด์สเตอร์ลิงที่รัฐบาลถืออยู่เสียทั้งหมด นายฮอลด์-แพทซ์จะไม่รับผิดชอบใดๆ หากเกิดการสูญเสีย เนื่องจากรัฐบาลยังคงลังเลและดำเนินนโยบายนี้ต่อไป นายฮอลด์-แพทซ์ได้ให้ข้อสังเกตว่าการที่รัฐบาลยังคงกักทรัพย์สมบัติส่วนที่เป็นสเตอร์ลิงจำนวนมากไว้ เป็นการทำให้

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/2 รายงานเสนาบดีสภาที่ 46/2474.

สูญเสียเงินจำนวนนี้ไปเรื่อยๆ ตามหลักการแล้วจะไม่มีรัฐบาลใดเก็บเงินตราสกุลที่ขึ้นๆ ลงๆ เช่นนี้ไว้นานเกินความจำเป็นเลย นายฮอลล์-แพทช์ได้เปรียบเทียบให้เห็นประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับจากการที่เงินสเตอร์ลิงมีค่าลดลงและเพิ่มขึ้นว่าแตกต่างกัน กล่าวคือกรณีที่ค่าเงินสเตอร์ลิงลดลงทำให้หนี้สินภายนอกของประเทศไทยลดค่าลง อย่างไรก็ตามในการที่รัฐบาลจะเปลี่ยนทรัพย์สินที่เป็นเงินสเตอร์ลิงก็ต้องสูญเสียเงินในการแลกเปลี่ยน หากเงินสเตอร์ลิงมีราคาสูงขึ้นก็เป็นการเพิ่มหนี้สินภายนอก ในขณะที่เดียวกับที่ทรัพย์สินสเตอร์ลิงที่รัฐบาลถืออยู่มีค่าเพิ่มขึ้นเช่นกัน แต่ในขณะที่เงินสเตอร์ลิงมีราคาเพิ่มไม่มากนักและดูเหมือนจะไม่สามารถกลับมีราคาเทียบค่าทองคำอีก การที่รัฐบาลยังคงถือเงินสเตอร์ลิงอยู่จึงเป็นการเสียประโยชน์มากกว่า นายฮอลล์-แพทช์เห็นว่ารัฐบาลคิดคดียังที่หวังจะได้กำไรหากเงินสเตอร์ลิงมีราคาดีขึ้นในขณะที่รัฐบาลกำลังเผชิญการสูญเสียเงินลคที่มีอยู่ นายฮอลล์-แพทช์ถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องย่ำให้รัฐบาลเปลี่ยนหลักทรัพย์สินสเตอร์ลิง ยิ่งกว่านั้นทรัพย์สินที่เป็นสเตอร์ลิงของรัฐบาลส่วนหนึ่งยังเป็นเงินฝากของคลังออมสิน (Savings Bank Deposits) ซึ่งเป็นเงินในความพิทักษ์ (Trust Monies) การเก็บเงินจำนวนนี้ไว้เป็นเงินสเตอร์ลิงในสถานการณ์เช่นนี้จึงเป็นอันตรายอย่างยิ่ง นายฮอลล์-แพทช์เสนอให้รัฐบาลเปลี่ยนเงินสเตอร์ลิงที่ถือเป็นเงินสเตอร์ลิงจำนวน 762,413 เป็นทองคำหรือเงินตราในมาตราทองคำทันที พร้อมกันนี้รัฐบาลควรส่งบุคคลสำคัญไปลอนดอนเพื่อเป็นที่ปรึกษาในการเปลี่ยน (Liquidate) เงินฝากประจำจำนวน 2,107,325 ปอนด์สเตอร์ลิง และพันธบัตรที่รัฐบาลไทยซื้อไว้จำนวน 1,113,929 ปอนด์สเตอร์ลิง และควรจะเปลี่ยนเงินเหล่านี้เป็นทองคำหรือเงินตราในมาตราทองคำ และหากรัฐบาลไม่ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในการที่จะเปลี่ยนเงินสเตอร์ลิงที่เหลืออยู่ให้เป็นทองคำหรือเงินตราในมาตราทองคำแล้วนายฮอลล์-แพทช์จะไม่รับผิดชอบต่อการสูญเสียของรัฐบาลอีกต่อไป ¹

¹ ก.จ.ช. แพม ร.7 ค. 14/3

Hall-Patch. Memorandum : Conversion of the remaining sterling Assets of the Siamese govt, Dec 2nd 1931

กรมพระกำแพงเพชรฯ ทรงเห็นว่าฐานะเงินปอนด์สเตอร์ลิงจะไม่มีเสถียรภาพก็เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น การที่อัตราเงินปอนด์สเตอร์ลิงตกต่ำก็อาจจะเนื่องมาจากประเทศฝรั่งเศสถอนเงินออกจากประเทศอังกฤษเป็นจำนวนมาก แม้อัตราเงินปอนด์จะตกลงเป็น 3.365 เหยี่ยุก็ตามประเทศอังกฤษมิได้ตกใจ พระองค์ทรงมั่นใจว่าเงินปอนด์คงจะไม่ตกต่ำมากเท่าเงินมาร์คเยอรมัน ถ้าประเทศอังกฤษจะกำหนดค่าเงินปอนด์ ก็คงจะต้องไม่ให้เงินกู้ระยะยาวของอังกฤษซึ่งมีจำนวนถึง 4,000 ล้านปอนด์ต่อกระทรวงการเคาน์และคงจะกำหนดอัตราที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำได้ ทรงเห็นว่าการคิดของนายฮอลล์-แพตซ์ที่จะให้โอนหุ้นทรัพย์สินที่มีสภาพคล่อง (liquid funds) เป็นเงินตราในมาตราทองคำ ไม่เป็นการเสียหายเช่นการขายทรัพย์สิน (Asset) อื่นๆ เช่นพันธบัตร เป็นต้น เพราะเป็นการเสียเครดิตอย่างมาก อย่างไรก็ตามเนื่องจากรัฐบาลไทยมีเงินปอนด์สำหรับใช้หนี้เป็นเงินปอนด์เช่นกันก็ควรเก็บไว้ใช้หนี้ดีกว่าและไกลกำหนดการใช้หนี้แล้ว ยิ่งกว่านั้นการโอนก็จะต้องเสียเงินค้ำส่วนเงินของคลังออมสินซึ่งเป็นเงินในความพิทักษ์ (Trust Monies) ควรจะกำหนดคราคาให้แน่นอนเพื่อไม่ให้ราคาต้องขึ้นๆลงๆอีกต่อไปโดยรัฐบาลอาจจะใช้วิธีซื้อทอง โอนบัญชีเข้าเป็นเงินของคลังหรือทิ้งไว้เช่นเดิมโดยให้กระทรวงคลังประกันไว้ ซึ่งพระยาโกมารกุลฯ ก็ยินยอมที่จะโอนเงินคลังออมสินไปขึ้นบัญชีคลังคลังโดยยอมให้กระทรวงคลังขาดทุนแทนการเสียเงินค่าโอน แต่ตามความเห็นส่วนตัวแล้วพระยาโกมารกุลฯ คิดว่าควรจะต้องตั้งเงินจำนวนนี้ไว้ก่อน ซึ่งที่ประชุมเสนาบดีก็เห็นด้วยว่าควรตั้งเงินรายนี้ไว้ก่อนเพราะคลังจะต้องเสียเงินเช่นกัน นอกจากนี้พระยาโกมารกุลฯ ได้เสนอให้รัฐบาลโอนเงินทุกรายทันที และนายฮอลล์-แพตซ์ได้เสนอให้รัฐบาลรอการใช้หนี้ไว้ก่อน และนำเงินทุนแผนกใช้หนี้เงินกู้มาเป็นทุนสำรองซึ่งจะใช้ได้ในเวลาจำเป็น เช่นเพิ่มเติมเงินขาดในงบประมาณ เป็นต้น สมเด็จพระยาคำรงฯ ทรงเห็นว่าเมื่ออังกฤษยังไม่กำหนดค่าเงินปอนด์ให้เป็นที่ยอมรับในระหว่างนี้ ก็ไม่ควรจะถือเรื่องค่าเงินปอนด์ไม่คงที่เป็นเรื่องสำคัญ เพราะแม้ว่ารัฐบาลจะคัดสินใจขายเงินที่ถืออยู่ก็ต้องขาดทุน และเป็นการดำเนินการอย่างเก็งกำไรเช่นกัน ยิ่งกว่านั้นทั้งสมเด็จพระยาคำรงฯ และสมเด็จพระ

พระนครสวรรค์ค่าก็ยังทรงตำหนินายฮอลล์-แพตซ์ที่ไม่พอใจรัฐบาลว่า ไม่ยอมเปลี่ยนเงินทั้งหมดซึ่งไม่เป็นความจริงเพราะรัฐบาลยอมเปลี่ยนทุนสำรองเงินตรา ตัวนายฮอลล์-แพตซ์เองยังมีความเห็นกลับไปกลับมาโดยที่ในชั้นแรกแนะนำรัฐบาลว่าการเปลี่ยนเงินที่รัฐบาลถืออยู่ทั้งหมดอาจทำให้เกิดความเสียหาย แต่ภายหลังกลับแนะนำให้รัฐบาลเปลี่ยนเงินทั้งหมดอีก ที่ประชุมเสนาบดีสภาจึงไม่ยอมทำตามคำแนะนำนี้เพราะเงินทั้งหมดที่รัฐบาลถืออยู่ไม่ได้เป็นทุนทรัพย์ที่มีสภาพคล่องทั้งหมด การเปลี่ยนในเวลาจึงอาจเกิดความเสียหายมาก กรมพระกำแพงเพชรทรงเห็นว่าควรรอดูเหตุการณ์ไปก่อน เพราะการเปลี่ยนทุนที่เป็นเงินฝากประจำ (fixed deposits) จะต้องเสียค่าบริการมากกว่าทุนที่มีสภาพคล่องมาก พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงเห็นว่า แม้รัฐบาลอังกฤษจะกำหนดค่าเงินปอนด์ก็คงจะกำหนดค่าต่ำกว่าค่าเทียบค่าทองคำอย่างแน่นอน แต่เนื่องจากราคาเงินปอนด์ขึ้นๆลงๆมาก จึงทรงเห็นด้วยกับที่ประชุมให้รอกการโอนเงินคงคลังไว้ก่อน¹

รายการเงินฝากมีกำหนดและเงินซื้อใบพันธบัตรเป็นเงินกันไว้สำหรับใช้หนี้ต่างประเทศ (Debt Redemption Fund) รวมทั้งเงินสดในมืออีก 303,724 ปอนด์-สเตอร์ลิงด้วย เมื่อหักเงินจำนวนนี้ออกแล้ว ก็คงเหลือเงินทุนที่กระทรวงพระคลังฯ จะเรียกใช้ได้เพียง 432,688 ปอนด์สเตอร์ลิงเท่านั้น เงินของกระทรวงพระคลังฯ เป็นเงินในความพิทักษ์ (Trust Monies) ในต่างประเทศ และยังเป็นเงินสเตอร์ลิงอันเป็นเงินสกุลที่มีราคาไม่แน่นอนอีกด้วย นายฮอลล์-แพตซ์เห็นว่า การที่รัฐบาลเก็บทรัพย์สมบัติส่วนมากไว้เป็นเงินตราที่มีราคาไม่แน่นอนเช่นนี้เป็นการผิดพลาดร้าย โดยเฉพาอย่างยิ่งประเทศไทยซึ่งไม่มีทรัพย์สมบัติอยู่ในประเทศอื่นๆเลย

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค.14/3

เมื่อพิจารณาถึงเงินทุนกระทรวงพระคลังฯ เป็นบาท (Treasury Assets in Ticals) แล้วจะเห็นได้ว่าฐานะการเงินอยู่ในระหว่างอันตรายอย่างยิ่ง กล่าวคือ เงินสดที่มีอยู่ในบัญชีทั้งหมด (Total. Cash. Balance) มีจำนวน 67,662,653 บาท เมื่อหักเงินที่เก็บไว้ในนามของกระทรวงทบวงการอื่นๆ หรือเงินที่เรียกมาใช้ทันทีไม่ได้ เช่น เงินฝากที่ธนาคารสยามก็มาจลเป็นต้นจำนวน 60,616,653 บาทแล้ว ก็จะเหลือเพียง 7,046,000 บาท และเมื่อหักเหรียญเงินปลีก (Subsidiary Coins) อีก 6,901,000 บาทด้วยแล้วก็จะเหลือทุนแท้เป็นบาท (Net resources in ticals) เพียง 145,000 บาทเท่านั้น นายฮอลล-แพตซ์จึงยืนยันว่าการที่กระทรวงพระคลังฯ มีทุนแท้เพียง 145,000 บาท และรายจ่ายเฉลี่ยรายเดือนมากกว่ารายรับเฉลี่ยรายเดือนถึงอย่างน้อย 1,000,000 บาทนั้น เป็นภาวะที่เป็นอันตรายอย่างยิ่ง¹ ฐานะการเงินของประเทศอยู่ในสภาพที่ทุนสำรองธนบัตรอ่อน เงินทุนที่จะเรียกใช้ได้ทันทีแทบไม่มี เงินทุนในต่างประเทศซึ่งเครียดและแทบทั้งหมดเป็นเงินที่ราคาไม่แน่นอน นอกจากนั้นรัฐบาลยังมีปัญหาการปรับงบประมาณไม่ได้ कुछ อีกด้วย และหากรัฐบาลไม่สามารถปรับงบประมาณได้จริงๆแล้ว ความไว้วางใจในความมั่นคงทางการเงินของประเทศไทยก็จะลดน้อยลงอย่างแน่นอน

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/4

สำหรับกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมเห็นว่า สภาพเงินทุนกระทรวงพระคลังฯ เป็นบาทตามที่นายฮอลด์-แพตซ์กล่าวเช่นนี้ดูเหมือนว่าจะเป็นอันตรายอย่างแน่นอน เพราะ ในจำนวนเงิน 67 ล้านบาทมีเงินสดแท้ที่จะใช้จ่ายได้เพียง 145,000 บาท อย่างไรก็ตาม ตามกระทรวงพาณิชย์และคมนาคมเห็นว่าบัญชีเงินสดของกระทรวงพระคลังฯ นั้น ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดและเป็นเงินบาทเงินสเตอร์ลิง หรือเงินอื่นใดก็เหมือนกันทั้งสิ้น และหาก รัฐบาลมีความจำเป็นที่จะต้องออกธนบัตรอีกก็สามารถทำได้ โดยเอาเงินสเตอร์ลิงที่มีอยู่ร่วมกับทองสำรองธนบัตร¹ ซึ่งนายฮอลด์-แพตซ์เห็นว่ากรณีที่กระทรวงพาณิชย์ฯ จะทำให้เงินตรา (Silver Coins) รวมทั้งเงินสด (Cash Balance) ใช้จ่ายได้ทันที เหมือนธนบัตร (Note) นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะธนบัตร (Tical Notes) มีค่ามากกว่าเงินตรา (Tical Coins) ประมาณ 3 ถึง 4 เท่า การทำเช่นนี้จึงเป็นการ ลดราคาเงินและเพิ่มเงินโดยไม่มีทุนสำรอง²

นายฮอลด์-แพตซ์เห็นว่าฐานะการเงินของประเทศในปลาย พ.ศ. 2474 อยู่ในฐานะที่เป็นอันตรายอย่างยิ่ง เรียกได้ว่า "อยู่บนปากเหวแห่งความล้มเหลวทางการเงิน"³

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/4 Purachatra, Christiansen, le May, Memorandum, Jan 3rd, 1932

² ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/4 Hall-Patch, Notes by the Financial Adviser on the Memorandum of the Ministry of Commerce dated January 3rd 1932, Jan 12th 1932

³ Hall-Patch Memorandum. Dec 17th 1931 Op.cit.

ด้งจะเห็นได้จากเงินสำรองธนบัตร (Curreney Reserve) มีจำนวนไม่พอเพียง กล่าว
 คือมีธนบัตรที่ออกจำหน่าย (Note in Circulation) 98,579,610 บาท มีทอง
 สำรอง (Gold Cover) จำนวน 54,581,269 บาท ซึ่งเทียบเปอร์เซ็นต์ธนบัตรที่ออก
 จำหน่ายกับทองสำรอง (Percentage of Gold Cover) ได้ 55.37% นายฮอลด์-
 แพตซ์เห็นว่าอัตรานี้ไม่พอเพียงสำหรับประเทศที่ไม่มีธนาคารกลาง และขาดเครื่องมือ
 ทางการเงินเช่นประเทศไทยสำหรับประเทศไทยนั้น นายฮอลด์-แพตซ์เห็นว่าควรจะต้อง
 มีทุนสำรองธนบัตรที่ออกจำหน่ายในประเทศถึง 80% เป็นอย่างน้อย¹ กระทรวงพาณิชย์
 เห็นพ้องกับหลักการโดยทั่วไปคั้งที่รัฐบาลใดตกลงที่จะไม่เปลี่ยนค่าทองคำในเงินบาทจนกว
 กว่าเงินตราสกุลใหญ่ๆจะมีราคาแน่นอน แต่ไม่เห็นด้วยกับที่ปรึกษาการคลังที่จะให้ความ
 สำคัญแก่เงินสำรองธนบัตรแต่เพียงอย่างเดียว ปัญหาสำคัญที่กระทรวงพาณิชย์เห็นว่า
 ควรพิจารณาคือเงินสำรองธนบัตรที่มีอยู่เวลานี้เพียงพอหรือไม่ รัฐบาลมีทองสำรอง
 จำนวน 55.37% เมื่อรวมเงินที่ได้จากการขายโลหะเงินประมาณ 4,700,000 บาท
 กับเงินสำรองควยแล้ว ทองสำรองธนบัตรก็จะเพิ่มขึ้นเป็นราว 60% และถารัฐบาล
 ขายโลหะเงินทั้งหมดได้ประมาณ 1 ล้านปอนด์หรือ 8 ล้านบาทแล้ว เงินสำรองธนบัตร
 ก็จะเพิ่มขึ้นเป็นราว 63% แมว่าจะมีผู้นำธนบัตรถึง 25 ล้านบาทขึ้นเป็นทองรัฐบาล
 ก็ยังคงมีทองสำรองอยู่อีกเกือบ 50% แต่เมื่อพิจารณาจตุสภาพเศรษฐกิจของไทยแล้วก็ไม่
 น่าจะมีผู้ใดมาขอแลกธนบัตร นอกจากนั้นเงินสครวมทั้งหมด 67,662,653 บาทก็อยู่ใน
 ความควบคุมของกระทรวงพระคลังฯ เกือบทั้งหมด ในจำนวนนี้เป็นธนบัตรมีจำนวนมาก

²Ibid.

กว่า 18 ล้านบาท รัฐบาลจึงมีทองสำรองเกือบ 80% ของจำนวนธนบัตรที่ออกจำหน่าย ดังนั้นกระทรวงพาณิชย์จึงเห็นว่ารัฐบาลมีเงินสำรองธนบัตรในเวลาเพียงพอแล้ว และเห็นว่าเงินที่ที่ปรึกษาการคลังกันไว้สำหรับเพิ่มเงินสำรองธนบัตรนั้น ควรนำไปใช้ทางอื่นที่มีประโยชน์กว่า¹ นอกจากนั้นกรมพระกำแพงเพชรก็ไม่ทรงเห็นด้วยที่จะต้องมีทุนสำรองมากขนาดนั้นเพียงพอป้องกันการขาดแคลน เพราะเป็นการสะสมทองแห้งไว้โดยเปล่าประโยชน์²

การที่กระทรวงพาณิชย์คิดว่าถาดักเงินที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวงพระคลังฯ จำนวน 18 ล้านบาทออกแล้ว รัฐบาลก็จะมีทองสำรองธนบัตรเกือบ 80% นั้น ที่ปรึกษาการคลังเห็นว่าควรมีทองไว้แลกธนบัตรเป็นเพียงจุดประสงค์อย่างหนึ่งของการมีทุนสำรองธนบัตรเท่านั้น จุดประสงค์สำคัญของการมีทุนสำรองธนบัตรคือการรักษาความมั่นคงของเงินตรา ทำให้ธนบัตรที่ออกจำหน่ายมีราคาในตัวของมันเองโดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งไม่มีทุนอย่างอื่นนอกจากทุนที่เป็นทอง จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียอดสำรองเป็นจำนวนมาก³ อย่างไรก็ตามกระทรวงพาณิชย์ก็ยังยืนยันว่าทองสำรองในขณะนี้เพียงพอแล้ว ความยุ่งยากนั้นก็ต้องมีสาเหตุมาจากความระส่ำระสายทางการพาณิชย์ ดังนั้นไม่ว่าเงินสำรองจะมีอยู่เท่าเดิมหรือเพิ่มขึ้นอีก 10% หรือ 15% ก็อาจจะเกิดความยุ่งยากทางการพาณิชย์ได้เสมอ กระทรวงพาณิชย์ได้เน้นถึงการรักษาเสถียรภาพของเงินตราของไทย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Purachatra, Christiansen, Le May Memorandum
Jan 3rd 1932. op.cit.

²ก.จ.ต. ฉบับ ร.7 ก. 14/4

รายงานประชุมอภิรัฐมนตรีสภาครั้งที่ 40/2474, 23 ธ.ค. 2474

³Hall-Patch. Note by the on the Memorandum, Jan 12th 1932
op.cit. Financial Adviser's.

ในตลาดศูนย์กลางการเงินในต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญ และถ้าการค้าในประเทศอยู่ในสภาพเรียบร้อยอยู่แล้ว รัฐบาลก็ย่อมสามารถกู้เงินจากต่างประเทศได้ในเวลาอันสมควร ¹

เนื่องจากการเปลี่ยนเงินทุนสำรองชนบัตรทำให้รัฐบาลต้องขาดทุนไป นายฮอลด์-แพตซ์จึงเสนอให้รัฐบาลทำทุนสำรองชนบัตรให้แข็งแกร่งขึ้น โดยเสนอให้รัฐบาลเอาเงินแผนกที่กักไว้ซึ่งมีขนาดแทนและยกเลิกความคิดที่จะใช้หนี้เงินกู้อย่างที่เสียดอกเบี้ย 7% คอย ² แต่กระทรวงพาณิชย์เห็นว่ากรณีที่ปรึกษาการคลังแนะนำให้ใช้เงินทุนสำรองส่วนใหญ่ เช่น เงินสำหรับใช้หนี้ไปเพิ่มทุนสำรองชนบัตรให้เข้มแข็งนั้น เป็นมาตรการที่ไม่จำเป็นและควรใช้เงินจำนวนนี้แทนเงินขาด พ.ศ. 2474 มากกว่า กรมพระกำแพงเพชรทรงเห็นด้วยกับการที่นายฮอลด์-แพตซ์เสนอให้งดการใช้หนี้เงินกู้อย่างดอกเบี้ย 6% และ 7% และเอาเงินมาใช้ทางอื่น แต่เนื่องจากทรงเห็นว่า พรบ. เงินตราไม่ได้บังคับให้มีทุนสำรอง 50-60% จึงควรนำเงินไปใช้ประโยชน์ทางอื่นมากกว่านำไปเพิ่มทุนสำรอง ³ แมว่ากระทรวงพาณิชย์จะเห็นด้วยกับที่ปรึกษาการคลังว่า ในขณะที่สภาพเศรษฐกิจไม่แน่นอน รัฐบาลไม่ควรดำเนินนโยบายที่จะทำให้เงินสำรองที่มีเหลืออยู่หมดไป แต่ได้แนะนำว่าแทนที่รัฐบาลจะนำเงินสำรองไปเพิ่มเงินสำรองชนบัตร ซึ่งเป็นเงิน"ตาย" รัฐบาลควรจะทำให้เป็นเงินที่มีค่าใช้จ่ายได้มากกว่าโดยการนำเงินนี้บางส่วนมาใช้ทดแทนค่าใช้จ่ายซึ่งไม่พอในพ.ศ. 2474 ⁴

¹ ก.จ.ช. แคมป์ ร.7 ค. 14/4

Purachatra, Christiansen, Le May. Reply to the financial Advisor's Memorandum of Jan 12th 1932. Jan 14th 1932

² Hall Patch Memorandum, Dec 17th 1931 Op.cit.

³ ก.จ.ช. แคมป์ ร.7 ค. 14/4

รายงานประชุมอธิบดีรัฐมนตรีครั้งที่ 39/2474, 18 ธ.ค. พ.ศ. 2474

⁴ Purachatra, Christiansen, Le May. Reply to the Financial Adviser's Memorandum of Jan 12th 1932, Jan 14th 1932. Op.cit.

นายฮอลล์-แพตซ์ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการที่กระทรวงพาณิชย์เสนอให้นำเงิน
สำรองมาใช้ โดยเฉพาะการนำเงินสำรองมาใช้ทดแทนเงินขาดเป็นความคิดที่ผิดอย่างยิ่ง
เพราะหากนำเงินสำรองมาใช้หมดประเทศไทยก็จะอยู่ในสภาพที่ปราศจากเงินทุนสำรอง
เลย จะต้องหันไปใช้วิธีการกู้เงิน และถ้าไม่สามารถจะกู้ได้ก็จะต้องพิมพ์ธนบัตรออก
ใช้โดยไม่มีทุนสำรอง จึงเป็นการไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่รัฐบาลจะนำเงินสำรองมาใช้
ให้หมดภายในเวลาเพียง 2-3 เดือน ในปีนั้นรัฐบาลจะต้องใช้หนี้เกินกว่าที่จะหาเงินมา
ไต่อย่างน้อย 12 ล้านบาท ยิ่งกว่านั้นกระทรวงพระคลังฯ ยังไม่มีเงินผลประโยชน์คั่งที่
กะไว้ในงบประมาณเลย และต้องเอาเงินในความพิทักษ์ (Trust Monies)
มาใช้ในการปกครอง ซึ่งหากรัฐบาลใช้เงินนี้หมดรัฐบาลก็จะไม่มีเงินเลย นายฮอลล์-
แพตซ์มั่นใจว่าตนมิได้แสดงความหนักใจเกินกว่าเหตุและตื่นเกินไปแล้วที่กล่าวว่าประเทศ
ไทย "กำลังอยู่บนปากเหวแห่งความล้มเหลวทางการเงิน" ¹

กระทรวงพาณิชย์ไม่เห็นด้วยกับที่ปรึกษาการคลังว่าฐานะการเงินของประเทศ
อยู่ในสภาพที่น่าหนักใจ แต่ก็ไม่เห็นด้วยกับความคิดของที่ปรึกษาหลายประการ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งไม่สามารถยอมรับความเห็นของนายฮอลล์-แพตซ์ว่า "ประเทศไทยกำลังอยู่บน
ปากเหวแห่งความล้มเหลวทางการเงิน" ² ได้ เพราะการคิดเช่นนั้นเป็นการมอง
เหตุการณ์ในแง่ร้ายเกินไป จากบันทึกของที่ปรึกษา ลงวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2474

¹Hall-Patch, Notes by the Financial Adviser's on the
Memorandum, Jan 12th 1932. Op.cit.

²Hall-Patch, Memorandum, Dec 17th 1931. Op.cit.

จะเห็นได้ว่าที่ปรึกษาคิดทอดยที่จะแก้ปัญหาอย่างจริงจัง¹ การแก้ปัญหาที่ถูกต้องคือ จะต้องพิจารณาสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจและวิเคราะห์ด้วยความหนักแน่นโดยปราศจากความตื่นกลัว ฐานะทางการเงินของประเทศไทยในขณะนี้ก็เช่นเดียวกัน ประเทศอื่นคือรายได้ปกติลดลงเป็นจำนวนมาก แมว่ารัฐบาลจะต้องดำเนินมาตรการให้เหมาะสมกับสถานการณ์ยิ่งขึ้นโดยการปรับงบประมาณให้ลงตัวโดยเร็วที่สุด รัฐบาลก็ยังสามารถมั่นใจได้ว่าประเทศไทยมีฐานะดีกว่าประเทศอื่นๆ เนื่องจากได้ดำเนินนโยบายทางการเงินมาด้วยความระมัดระวังมาตลอดระยะเวลา 10 ปี ดังจะเห็นว่าประเทศไทยมีหนี้สินภายนอกจำนวนน้อยและมีทุนสำรองอย่างพอเพียง ความหนักใจของที่ปรึกษาจึงเกินกว่าเหตุ แต่นายฮอลล์-แพตช์ยืนยันว่าการที่ประเทศไทยมีหนี้สินต่างประเทศน้อยและมีเงินสำรองอย่างพอเพียงไม่ได้เป็นการแสดงว่าประเทศไทยมีฐานะที่ดีกว่าประเทศอื่นเลย ประเทศไทยมีข้อขัดข้องเฉพาะตัวอยู่มาก ไม่มีเครื่องมือทางการเงินเช่นธนาคารกลาง ธนาคารใหญ่ฝากประจำของประเทศ ตลาดการเงินที่มีสภาพเรียบร้อย และระบบการภาษีที่ขยายตัวได้² แต่กระทรวงพาณิชย์ไม่เห็นว่าการขาดเครื่องมือทางการเงินเหล่านั้นจะเป็นข้อบกพร่องเฉพาะประเทศไทย เพราะเครื่องมือทางการเงินเป็นผลมาจากความเจริญทางเศรษฐกิจที่สูงแล้ว และนับว่าการภาษีของประเทศไทยจะยังไม่เจริญทัดเทียมประเทศอื่น ประเทศไทยก็มีระบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งพระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้าฯ ให้เก็บภาษีต่างๆ ได้ทันที ซึ่งข้อนี้กระทรวงพาณิชย์เห็นว่า เป็นวิธีการเก็บภาษีที่หย่อนหนักที่สุด³

¹Purachatra, Christiansen, Le May, Memorandum, Jan 3rd, 1932. Op.cit.

²Hall-Patch, Notes by the Financial Adviser's on the Memorandum, Jan 12th 1932 Op.cit.

³Purachatra, Christiansen, Le May, Reply to the Financial Adviser's Memorandum of Jan 12th 1932, Jan 14th 1932 Op.cit.

เกี่ยวกับการดำเนินงานทุนสำรองเงินตรา นั้น การให้ความสำคัญแก่ทุนสำรอง ส่วนที่เป็นทองคำ เป็นการประกันค่าของธนบัตร และทำให้เงินตรามีเสถียรภาพมั่นคง นับว่าเป็นการให้ความสำคัญแก่ทุนสำรองมากเกินไป ทั้งนี้เนื่องจากเงินตราจะมีกำลังซื้อภายในประเทศเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณที่ออกจำหน่าย กล่าวคือถ้าเพิ่มปริมาณธนบัตร โดยที่สินค้าและบริการมีได้ขยายตัวขึ้นตามส่วนแล้ว ราคาก็จะสูงขึ้น และกำลังซื้อภายนอกประเทศก็จะขึ้นอยู่กับกำลังซื้อภายในประเทศ ส่วนสาเหตุสำคัญที่จำเป็นต้องมีทุนสำรองเงินตราได้แก่การควบคุมการจำหน่ายธนบัตร วิธีการควบคุมคือจะจำหน่ายธนบัตรไม่ได้เว้นไว้แต่เป็นการแลกเปลี่ยนกับสินทรัพย์บางประเภทที่ใครระบุไว้ และสินทรัพย์นั้นมีค่าเท่ากับราคาธนบัตรที่จำหน่าย สินทรัพย์ดังกล่าวนี้ห้ามมิให้ขาย เว้นไว้แต่และจนกว่าจะได้ถอนธนบัตรอันมีราคาเท่ากันกลับคืนมา สินทรัพย์ที่ต้องถือไว้นี้ได้แก่ทุนสำรองเงินตรา

วัตถุประสงค์ในการใช้ทุนสำรองนั้นมีไว้เพื่อเก็บสะสมไว้เป็นจำนวนมากเพื่อทำให้เกิดความเชื่อถือต่อค่าของธนบัตรแต่เพื่อนำไปใช้และทำให้สภาพวิวัฒนาการของเงินตราอยู่ในระดับคงที่ กล่าวคือในการค้าขายกับต่างประเทศนั้น การส่งสินค้าออกและการนำสินค้าเข้าในระยะเวลาดหนึ่งย่อมไม่เท่ากัน ในฤดูใดที่มีการนำสินค้าเข้ามามากกว่าจะมีผู้ต้องการเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ส่วนเงินตราต่างประเทศซึ่งได้รับจากการส่งออกสินค้าออกมีจำนวนน้อยจึงไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้นำสินค้าเข้าจำเป็นต้องนำสินทรัพย์ในทุนสำรองมาใช้ ดังนั้นการรักษาทุนสำรองให้มีสภาพคล่องจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะสามารถนำมาใช้ไต่ทันที และเนื่องจากทองคำเป็นสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสามารถซื้อขายระหนึ่งใดทั่วโลก จึงเป็นที่นิยมใช้เป็นทุนสำรอง ดังนั้นการสะสมทุนสำรองเป็นจำนวนมากเพียงเพื่อให้เกิดความเชื่อถือต่อธนบัตรจึงมิได้ทำให้เกิดประโยชน์เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะที่รัฐบาลกำลังประสบปัญหาการเงินอย่างมาก การเก็บทุนสำรองไว้โดยไม่นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์จึงเป็นการกระทำที่ไม่สมควร ยิ่งกว่านั้นการสะสมทุนสำรองให้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นอีกในระยะเวลาดังกล่าวยังเป็นการกระทำที่ทำให้เกิดความยุ่งยากเพิ่มขึ้นอีก

2.5 การออกจากมาตราทองคำ

ที่ประชุมอภิรัฐมนตรีเห็นควรให้ตั้งคณะกรรมการขึ้นใหม่อีกคณะหนึ่งในเดือนเมษายน พ.ศ. 2475¹ เพื่อพิจารณาเรื่องการลดค่าเงินบาท และได้กำหนดตัวบุคคลที่จะเป็นกรรมการพิจารณาเรื่องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนแห่งการเงินคือกรมพระกำแพงเพชรเป็นประธานพร้อมด้วยกรรมการได้แก่พระองค์เจ้าศุภโยคเกษม หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร พระยาอินทรมนตรี พระยาไชยยศสมบัติ นายเรย์มอนด์ บี.สตีเวนส์ และ นาย คริสเตียน เสน² คณะกรรมการเห็นพร้อมกันว่าประเทศไทยควรออกจากมาตราทองคำ และเชื่อมต่อกับมาตราสเตอร์ลิง โดยใช้มาตราเทียบสเตอร์ลิงในอัตรา 11 บาทต่อปอนด์³ รัฐบาลจึงได้ตกลงออกจากมาตราทองคำ และกำหนดค่าเงินตราตามบอนด์สเตอร์ลิงในอัตราเมื่อเงินตราทั้งสองอยู่ในมาตราทองคำ กระทรวงพระคลังฯ ได้ประกาศจะรับและจ่ายปอนด์สเตอร์ลิงในกรุงลอนดอนแลกเปลี่ยนกับเงินบาทโดยทันทีตามอัตรารับปอนด์สเตอร์ลิงละ 10.80 บาท และจ่ายปอนด์สเตอร์ลิงละ 11.20 บาท⁴

¹ การตั้งกรรมการพิจารณาอัตราแลกเปลี่ยนเงิน พ.ศ. 2475 เป็นเรื่องไม่เปิดเผย (เช่นเดียวกับการตั้งอนุกรรมการเสนาบดีสภา)

² ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/7
รายงานประชุมอภิรัฐมนตรีครั้งที่ 4/2475, 14 เมษายน 2475

³ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 14/7
รายงานประชุมอภิรัฐมนตรีครั้งที่ 5/2475, 9 พฤษภาคม 2475

⁴ ประกาศกระทรวงพระคลังมหาสมบัติตามความในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พุทธศักราช 2475, 11 พฤษภาคม 2475

ในการออกจากมาตราทองคำนี้ กรรมการส่วนมากมีความเห็นว่าควรวินิจฉัยมาตราเทียบ
สเตอร์ลิงในอัตราเมื่อเงินตราทั้งสองอยู่ในมาตราทองคำคือ 11 บาทต่อปอนด์แต่หมอม
เจ้าสิทธิพรและพระยาอินทรมนตรีมีความเห็นแย้งว่า เพื่อให้ชาวนาโคตลิตีเต็มทีควร
เทียบ 13 บาท ต่อปอนด์เลยทีเดียวแต่ความเห็นส่วนมากเห็นว่าถ้าเทียบในอัตรานี้จะ
ให้ผลรายได้ในทางอื่น¹ เป็นการลดราคาเงินบาทเทียบกับทองคำลงกว่า 50%
หากเทียบตามมาตราทองคำเวลานี้ อัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา 8.30 บาท เท่ากับ
หนึ่งปอนด์ ถ้าเปลี่ยนเป็น 11 บาท (หรือ 11.20 บาท) ก็หมายความว่าลด 2.70
บาท ถ้าจะลดลงเป็น 13 บาทก็จะลดลงไปมากถึงเกือบ 5 บาท ซึ่งเท่ากับ 5 ใน 8
หรือมากกว่า 50% นอกจากนั้นจะต้องแก้งบประมาณใหม่เพราะถาลดราคาเงินบาทลง
เป็น 13 บาท ต่อปอนด์แล้วค่าใช้จ่ายของรัฐบาลทั้งในต่างประเทศและในประเทศจะสูง
ขึ้นจึงต้องตัดรายจ่ายลงอีกประมาณ 3,750,000 บาทซึ่งจะทำให้เกิดความชอกช้ำยิ่งขึ้น
และจะเป็นการเปิดโอกาสให้นักเก็งกำไรได้กำไรอย่างมาก คงจะเห็นได้จากกรณีที่
มีผู้นำเงินบาทมาแลกเปลี่ยนเหรียญทองอเมริกันเพื่อเก็งกำไรกันเป็นจำนวนมากถึง 3,717,000
เหรียญ ซึ่งถ้านำไปแลกกลับเป็นปอนด์จะได้ 1,018,356 ปอนด์ และนำเงินปอนด์มา
แลกเปลี่ยนเงินบาทโดยอัตราละ 10.80 บาทจะได้ 10,998,245 บาท เมื่อคิดราคาเหรียญ
ทอง 3 ล้านเศษจากราคาเงินบาทที่ซื้อไปในอัตราเหรียญละ 2.30 บาทก็จะตกเป็นเงิน
บาทที่ลงทุน 8,549,100 บาท เมื่อหักเงินจำนวนนี้ออกแล้วก็คงจะได้กำไร 2,449,145
บาท กรรมการเห็นว่าจะกำหนดราคาเงินบาทให้คงที่ไม่ได้ เพราะราคาเงินปอนด์ยัง
ไม่แน่นอน จึงต้องคอยดูเหตุการณ์ต่อไป อย่างไรก็ตามรัฐบาลจำเป็นต้องเก็บทองคำ
ค่าเป็นทุนสำรอง เมื่อเห็นสมควรจะกลับไปอยู่ในมาตราทองคำอีกก็ได้ ทั้งกระทรวง

¹ ก.จ.ช. แห่ง ร.7 ค. 14/7

พระคลังฯ และกระทรวงพาณิชย์เห็นพ้องกันว่า หากรัฐบาลมีดุลเทอริงมากไปก็ควรจะซื้อทองคำสะสมไว้ด้วยเพราะทองคำเป็นโลหะที่มีมูลค่าแน่นอน สมเด็จพระยาคำรงทรงเห็นควยว่าจำเป็นที่เงินบาทจะต้องผูกพันอยู่กับเงินปอนด์เพราะการค้าเกี่ยวข้องกันมาก การที่กรรมการเห็นควยว่ารัฐบาลต้องออกจากมาตราทองคำ และเปลี่ยนไปถือมาตราดูลเทอริงนั้นจึงเป็นความคิดที่รอบคอบคี่แล้ว ¹

สาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลออกจากมาตราทองคำเพราะรายได้ของประเทศซึ่งเกิดจากการกสิกรรมทั้งหมดโคตกต่ำลง เนื่องจากเหตุ 2 ประการ คือ การค้าขายตกต่ำทั่วโลกและราคาเงินบาทสูงเกินกว่าราคาของประเทศที่ไทยส่งสินค้าไปขายเช่นสิงคโปร์ ราคาเงินบาทสูงขึ้น 25% เป็นต้น ราคาสินค้าตกต่ำอย่างมากโดยเฉพาะราคาข้าว แต่ค่าใช้จ่ายในการผลิตและการขนส่งไม่โคลดลงตามส่วนจึงเป็นภาระแก่ชาวนาและลูกหนี้อย่างมาก เมื่อประเทศอังกฤษออกจากมาตราทองคำแล้ว ราคายาบาทโดยอัตราทองคำที่สูงอยู่นั้นเป็นเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้รายได้ของชาวนาตกต่ำลงอีก การค้าขายของประเทศไทยเกือบทั้งหมดทำกับประเทศที่ใช้มาตราเงินโยงกับเงินปอนด์เป็นส่วนมาก ถ้าคิดเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ก็จะเห็นว่าการค้ากับประเทศที่ใช้เงินตราตามดุลเทอริงมียอดรวมถึง 52.1% แบ่งเป็นสินค้าเข้า 43.3% และสินค้าออก 56.1% การค้ากับประเทศที่ใช้เงินตราตามมาตราเงินมียอดรวม 27.5% แบ่งเป็นสินค้า 24.3% และสินค้าออก 30.1% ในขณะที่การค้าขายกับประเทศที่ใช้เงินตราตามมาตราทองคำมียอดรวมเพียง 20.2% แบ่งสินค้าเข้า 28.0% และสินค้าออก 13.8% เท่านั้น²

¹ก.จ.ช. แพ่ม ร.7 ค. 14/7

รายงานเสนาบดีสภาที่ 7/2475, 10 พฤษภาคม 2475

²คำแถลงการณ์เรื่องรัฐบาลออกจากมาตราทองคำ, 11 พฤษภาคม 2475

ราชกิจจานุเบกษาเล่ม 49 คู ภาคผนวก ช.

การที่ประเทศไทยยังคงอยู่ในมาตราทองคำต่อไป ทำให้สินค้าออกมีราคาแพงและเสียเปรียบประเทศที่ไม่ได้ใช้มาตราทองคำในการแข่งขันขายสินค้าชนิดเดียวกัน นอกจากนั้นก็เป็นที่ยากแก่การค้าขายพอค้าไม่สามารถกำหนดราคาสินค้าใดแน่นอน เพราะราคาทองคำกับราคาสเตอร์ลิงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คงจะเห็นได้จากการจำหน่ายธนบัตรของกรมเงินตรา ใน พ.ศ. 2473 มีธนบัตรออกใช้เฉลี่ยราคา 122,926,703 บาท แต่ใน พ.ศ. 2475 มีเพียง 112,194,230 บาท ซึ่งถ้าหักธนบัตรที่มีในพระคลังออกเสีย 31.3 ล้านบาท นับเป็นจำนวนที่น้อยที่สุด แสดงว่าการค้าขายได้ลดน้อยลงเป็นจำนวนมาก กระทรวงพระคลังเห็นว่าวิธีแก้ไขอยู่ 2 วิธีคือ วิธีแรกเป็นการลดราคาเงินบาทลง แต่ยังคงอยู่ในมาตราทองคำ แต่การทำเช่นนี้ทำให้เกิดผลเสีย 2 ประการคือ งบประมาณเงินจ่ายที่เป็นเงินต่างประเทศต้องเพิ่มขึ้น ประการที่ 2 คือไม่สามารถแก้ปัญหาราคาสินค้าไม่แน่นอนเพราะราคาทองคำและสเตอร์ลิงยังคงเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ วิธีที่ 2 คือ ออกจากมาตราทองคำเสียทีเดียว และยึดถือเงินสเตอร์ลิงเป็นค่าแลกเปลี่ยน วิธีนี้กระทรวงพระคลังเห็นว่าเหมาะสมกว่า เพราะทำให้การค้าขายสะดวกขึ้นเนื่องจากการค้าส่วนมากติดอยู่กับสเตอร์ลิง การกำหนดค่าแลกเปลี่ยนจึงเป็นค่าอย่างเดียวกัน เงินจ่ายส่วนใหญ่ของรัฐบาลคือเงินกู้ต่างประเทศซึ่งต้องใจและส่งออกเบี้ยเป็นสเตอร์ลิง ส่วนการแข่งขันสินค้าชนิดเดียวกันก็เป็นอันหมดปัญหาเพราะใช้ค่าอย่างเดียวกัน ขอเสียเปรียบคงอยู่แต่ค้าบรทุกของไทยแพงกว่าพม่าและไซงอนมาก ¹

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ก.จ.ช. แพ้ม ร.7 ค. 14/7 บันทึกความเห็นเรื่องการเงินของ

กระทรวงพระคลังและกระทรวงพาณิชย์มีความเห็นร่วมกันว่า เมื่อลดราคาเงินบาทลงแล้ว ผลดีจะตกอยู่กับชาวนาซึ่งเป็นผู้ผลิต กระทรวงพระคลังเห็นว่าแม่ชาวนาจะไม่ได้ผลเต็มที่ในระยะแรกๆ แต่ต่อไปเมื่อมีการแข่งขันซื้อข้าวแล้วชาวนาจะได้รับผลดี ราคาข้าว¹ จะเพิ่มขึ้น² ส่วนผลเสียที่เห็นได้ชัดคือสินค้าเขาจะมีราคาเพิ่มขึ้น แต่ก็ไม่มียอดทางการใช้จ่ายของชาวนามากนัก เพราะชาวนาบริโภคน้ำตาลเขาเพียงเล็กน้อยเท่านั้น นอกจากนี้ชาวนาอาจได้รับผลกระทบกระเทือนจากค่าครองชีพสูงขึ้นบ้าง

ทางด้านฐานะเงินปอนด์นั้น แมวราคาเงินปอนด์จะไม่คงที่แต่ก็ไม่เปลี่ยนแปลงมากนักและเริ่มขึ้นตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2474 กล่าวคือในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ราคาระหว่าง 3.41 3/4-3.48 3/8 ดอลลาร์ต่อปอนด์ ราคาเฉลี่ยตลอดเดือน 3.45 1/2 ดอลลาร์ต่อปอนด์ เดือนมีนาคม ราคาระหว่าง 3.48 3/8-3.77 3/4 ดอลลาร์ต่อปอนด์ ราคาเฉลี่ย 3.61 4/5 ดอลลาร์และเดือนเมษายน (วันที่ 27 เมษายน) ราคาระหว่าง 3.68-3.80 1/4 ดอลลาร์ ราคาเฉลี่ย 3.77 1/10 ดอลลาร์ต่อปอนด์³ การเปลี่ยนใช้มาตราใหม่จะกระทบกระเทือนงบประมาณเป็นส่วนน้อย

¹เกี่ยวกับราคาข้าวจะได้กล่าวโดยละเอียดในบทที่ 5

²ราคาข้าวไทยในตลาดสิงคโปร์ (9 เมษายน พ.ศ. 2475)

ข้าวสารอย่าง	ที่ 1	ราคาเดิม	เกวียนละ	164 บาท	เพิ่มขึ้น	เกวียนละ	54 บาท
" "	2	" "	" "	155 บาท	" "	" "	50 บาท
" "	"ธรรมดา"	" "	" "	145 บาท	" "	" "	47 บาท

ราคาข้าวไทยในตลาดฮ่องกง (7 เมษายน พ.ศ. 2475)

ข้าวสารอย่าง	ที่ 1	ราคาเดิม	หาบละ	4.24 บาท	เพิ่มขึ้น	หาบละ	1.26 บาท
ข้าวสารห้อย	ที่ 1	" "	" "	3.13 บาท	" "	" "	0.94 บาท

บันทึกความเห็นของกระทรวงพระคลังฯ, อ้างแล้ว.

³ เพ็ญอาจ

เพราะรายจ่ายทางต่างประเทศตั้งตามราคาทองคำเดิมของปอนด์สเตอร์ลิงแบบทั้งสิ้น
 เงินค่าใช้จ่ายในต่างประเทศใน พ.ศ. 2474 มีรายการเป็นปอนด์จำนวน 1,571,296
 ปอนด์ 58,669 เหรียญสิงคโปร์ 75,371 รูปี, 102,120 เยน 109,595 เหรียญอเมริกัน
 1,968,158 แฟรงก์ งบประมาณ พ.ศ. 2475 จะมีเงินขาดเป็นเงิน 1,571,296
 ปอนด์ เพราะรัฐบาลตั้งงบประมาณไว้ทำ เงินขาดอีก 2 รายการคือ 109,595
 เหรียญอเมริกัน และ 1,968,158 แฟรงก์เพราะทั้ง 2 ประเทศนี้ใช้มาตราทองคำ
 ซึ่งทั้งหมดนี้ถ้าคิดราคาปอนด์ละ 11 บาท จะมีจำนวนเงินขาด 750,000 บาท ¹

ส่วนเงินอื่นๆของรัฐบาลที่ถือเป็นทองคำแท่งหรือปรีวรัตทองคำมีรายการดังนี้ ²

คงพระคลัง

ปรีวรัตทองคำ	209,000	แฟรงก์
	398,000	เหรียญอเมริกัน
หลักทรัพย์ทองคำ	662,772	แฟรงก์
	714,600	เหรียญอเมริกัน
	65,000	มาร์คเยอรมัน

สำรองลดหนี้เงินกู้

ทองคำแท่ง	261,982	อัตราค่า 1,552,608 ปอนด์
-----------	---------	--------------------------

ทุนสำรองเงินตรา

ทองคำแท่ง	60,301,293	บาท(บาทละ 0.66567 กรัม)
ปรีวรัตทองคำ	1,955,867	บาท(ราคา parity)

¹ เพิงอ้าง

² เพิงอ้าง

การเปลี่ยนราคาเงินบาทเป็นปอนด์ละ 11 บาท เงินคงคลังก็ไม่เปลี่ยนแปลงเพราะรัฐบาลที่ราคาปอนด์ละ 11 บาทอยู่แล้ว ส่วนราคาเงินสำรองลดหนี้เงินกู้และทุนสำรองเงินตรา จะเพิ่มขึ้นประมาณ 1 ใน 3 หรือประมาณ 14.8 ล้านบาท คือเงินสำรองลดหนี้เงินกู้ซึ่งซื้อทองคำในขณะที่ราคาปอนด์ตกค่าจะขาดไปประมาณ 7 แสนบาท และทุนสำรองเงินตราจะเพิ่มขึ้นราว 15.5 ล้านบาท

กระทรวงพระคลังเห็นว่ารัฐบาลสามารถเปลี่ยนค่าเงินได้เพราะงบประมาณเป็นคุณภาพแล้ว และรัฐบาลหวังว่าจะสามารถควบคุมเงินเฟ้ออันเกิดจากการลดราคาเงินได้ สำหรับทองคำแท่งที่รัฐบาลมีอยู่นั้น กระทรวงเห็นว่าควรเก็บไว้เพื่อซื้อปอนด์ในยามที่ต้องการ ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการโดยการแก้ไขพรบ.เงินตราเพื่อความสะดวกในทางปฏิบัติ ¹

ในที่สุดรัฐบาลก็ได้ตัดสินใจออกจากมาตราทองคำ และใช้อัตราการแลกเปลี่ยน 11 บาทต่อปอนด์ รัฐบาลได้แถลงการณ์ถึงความตกลงใจในการใช้มาตราใหม่ว่า "มิใช่เพราะเนื่องจากความไม่สามารถที่จะรักษาราคาทองคำแท่งเงินบาท ยิ่งกว่านี้ยังมีความไว้วางใจอย่างเต็มที่ในความสามารถที่จะรักษาความมั่นคงแห่งทุนสำรองเงิน" ² และได้แสดงฐานะทุนสำรองเงินตราตามมาตรการใหม่ดังนี้

<u>ธนบัตรออกใช้</u>	111,947,890	บาท
<u>ทุนสำรอง</u>		
(ก) ทองคำและค่าปริวรรตแห่งทองคำ		
ในอัตรา 11 บาทต่อปอนด์	78,724,448	บาท
(หมายเหตุจำนวนนี้เท่ากับ 70.35% ของธนบัตรออกใช้)		
(ข) เหรียญบาท	43,372,064	บาท

¹ ฎีกาแผนก ช

² คำแถลงการณ์เรื่องรัฐบาลออกจากมาตราทองคำ. อ้างแล้ว.

เกี่ยวกับการที่ประเทศไทยยังคงอยู่ในมาตราทองคำนั้นเซอร์ เอคเวิร์ด คุณ
 ซึ่งมีได้รับราชการอยู่ในประเทศไทยแล้ว ก็ยังคงส่งความคิดเห็นมายังรัฐบาลไทย และ
 สนับสนุนให้รัฐบาลออกจากมาตราทองคำ ความคิดเห็นของเซอร์ เอคเวิร์ด คุณเป็นการ
 เคาเหตุผลเบื้องต้นในการที่ประเทศไทยยังคงอยู่ในมาตราทองคำและพิจารณาเหตุการณ์
 อย่างกว้างๆ เพราะเซอร์ เอคเวิร์ด คุณได้ออกจากประเทศไทยไปเป็นเวลา 2 ปีแล้ว
 เซอร์ เอคเวิร์ด คุณได้แสดงความเห็นว่าปัญหาของประเทศไทยคล้ายคลึงกับประเทศ
 อียิปต์ กล่าวคือประเทศทั้ง 2 เป็นประเทศลัทธิกรรม โดยทางปฏิบัติแล้วประเทศไทยขึ้น
 อยู่กับพืชผลชนิดเดียวคือข้าว อียิปต์ขึ้นอยู่กับฝ้าย ประเทศทั้งสองเป็นประเทศลูกหนี้และ
 ขึ้นอยู่กับผลิตผลการส่งออกออกส่วนเกิน ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบคือหนี้สินต่างประเทศ
 เป็นสเตอร์ลิง ในขณะที่อียิปต์ต้องจ่ายเป็นทองคำ รัฐบาลอียิปต์ได้ตัดสินใจคงอยู่ใน
 มาตราสเตอร์ลิงต่อไปไม่ว่าเงินสเตอร์ลิงจะอยู่ในอัตราใดก็ตาม การตัดสินใจนี้เป็น
 ประโยชน์ต่อการค้าของประเทศอียิปต์เอง เซอร์ เอคเวิร์ด คุณก็คิดว่าประเทศไทยน่าจะ
 ดำเนินการเช่นเดียวกับอียิปต์ ข้อแตกต่างกันคือประเทศไทยอยู่ในมาตราปวิวรรตทองคำ
 เรียบร้อยแล้ว แต่ประเทศอียิปต์อยู่ในปวิวรรตสเตอร์ลิง (Sterling Exchange Standard)
 แต่ในทางปฏิบัติแล้วจะเห็นได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันเลย เพราะทุนสำรองส่วนใหญ่
 ของประเทศไทยเป็นเงินสเตอร์ลิง การวากภาพว่าประเทศไทยอยู่ในมาตราทองคำอย่าง
 แท้จริงเป็นความคิดที่ผิด ประเทศที่มีมาตราเงินตราอยู่บนพื้นฐานของทองคำจริงมีเพียง
 สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส สวิตเซอร์แลนด์ ฮอลแลนด์และอาจจะรวมประเทศเบลเยียม
 เข้าด้วย แต่ก็ยังเป็นที่ยสงสัยว่าฮอลแลนด์จะอยู่ในมาตราทองคำได้อีกนานเท่าใด เพราะ
 ฮอลแลนด์ได้รับความเสียหายทางเศรษฐกิจมากจากการติดต่อกับค้าขายกับประเทศที่ใช่
 ทองคำ ได้แก่ประเทศหมู่เกาะอินเดียตะวันออก (Dutch East Indies)
 ประเทศอื่นๆที่ยังคงอยู่ในมาตราทองคำก็เป็นเพียงแต่ในนามเท่านั้นเซอร์ เอคเวิร์ด คุณ
 รู้สึกแปลกใจมากที่ประเทศไทยยังคงคิดว่าจะสามารถหลีกเลี่ยงความเสียหายที่ประเทศ
 เล็กๆได้รับอยู่ได้

เซอร์ เอคเวิร์ต คุณเห็นว่าการลดค่าเงินเป็นสิ่งที่ดีในตัวเอง ผลดีที่จะได้จากการส่งสินค้าออกในระยะแรกๆ เป็นเพียงระยะสั้น ต่อมาจะถูกปรับด้วยราคาสินค้าเขาที่เพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นช่วงเวลาที่ทำให้ราคาสินค้าภายในเพิ่มขึ้นและก่อให้เกิดเงินเฟ้อมอญๆ รวมทั้งก่อให้เกิดความเสียหายอื่นๆ ด้วย

และได้กล่าวถึงการลดค่าเงินว่า "การลดค่าเงินตรา" ในปัจจุบันอาจจะไม่ได้กล่าวถึงอะไรมากกว่าการลดค่าเงินในความหมายของสินค้า (ทองคำ) ซึ่งไม่ได้เป็นตัวปัจจัยมาตรฐานการวัดค่าของโลกอีกต่อไปแล้ว ยิ่งกว่านั้นถ้ามองดูจากมูลค่าสินค้าเขา และสินค้าออกซึ่งใช้มูลค่าสินค้าเขาชำระ จะสามารถเห็นปัญหาที่ประเทศเขชื้ออยู่ได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

"หากประเทศไทยสามารถรักษาปริมาณและมูลค่าการส่งสินค้าออกได้โดยปราศจากความยุ่งยากอื่นจะเกิดจากการที่ราคาสินค้าตกต่ำและความวุ่นวายระหว่างลูกหนี้และเจ้าหนี้ภายในประเทศแล้ว ก็นับว่าเป็นการดีมาก หากเป็นเช่นนั้นแล้วข้าพเจ้าก็ยอมรับว่าประเทศไทยสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายดังกล่าวได้" ¹

เมื่อเซอร์ เอคเวิร์ต คุณได้ทราบว่าเป็นปลาย พ.ศ. 2474 รัฐบาลไทยยังคงตัดสินใจอยู่ในมาตรการทองคำต่อไป เซอร์ เอคเวิร์ต คุณก็ถือวิจารณ์ไม่ไควว่าการตัดสินใจของรัฐบาลไทยเป็นการตัดสินใจที่ฉลาดหรือไม่ ² เพราะเห็นว่า "การที่รัฐบาลยังใช้

¹ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 15.1/4 Sir E.M. Cook to Phya Komarakul, Dec 28th 1931

² เนื่องจากเซอร์ เอคเวิร์ต คุณไม่ต้องการทำให้พระยาโกมารกุลและนายสุอลล-แพตซทองกิจวุ่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ จึงได้วิจารณ์การดำเนินนโยบายของไทยผ่านนายสตีเวนส์เป็นส่วนตัว เพราะเป็นบุคคลที่เซอร์ เอคเวิร์ต คุณสามารถวิจารณ์ได้อย่างอิสระและปราศจากความเกรงกลัว และเชื่อว่านายสตีเวนส์เข้าใจดีว่าเซอร์ เอคเวิร์ต คุณใช้วิจารณ์โดยไม่ได้รับอิทธิพลทางการเมือง สัญชาติหรือเชื้อชาติเลย M.F.A. Sir E.M. Cook to Stevens, Mar 5th 1932.

มาตราทองคำอยู่นั้น เป็นการคิดผิด¹ และได้วิจารณ์ความเคลื่อนไหวในการที่รัฐบาล จะกำหนดค่าเงินบาทใหม่ว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่าแปลกใจเลย

...รัฐบาลไทยกำลังได้รับความเสียหายเนื่องจากยังคงยึดถืออัตราแลกเปลี่ยน ระดับสูงซึ่งเป็นอัตราที่ไม่ใช่ค่าแท้จริงของเงินบาท ประเทศไทยกำลังดำเนินนโยบาย การเงินที่ผิดพลาดเช่นเดียวกับที่เคยประสบมาในรัชกาลก่อน...ปล่อยให้ค่าแลกเปลี่ยนเงินบาทถูกลบลงไปเนื่องจากราคาโลหะเงินสูงขึ้น และมีผลทำให้เงิน คงคลังซึ่งได้สะสมจากเงินเหลือของรายได้มาเป็นเวลาหลายปีหายไปจนเกือบ หมดสิ้น

ในครั้งนั้นผลร้ายในภาคปฏิบัติจำกัดอยู่แต่พระคลังฯ เพราะเป็นเวลาที่ระดับ ราคาได้เพิ่มสูงขึ้นและมีผลกระทบกระเทือนต่อเศรษฐกิจของประเทศน้อยมาก แต่ ในครั้งนี้ก่อให้เกิดยุ่งยากทางเศรษฐกิจเพิ่มมากยิ่งขึ้น...²

การที่รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการ เพื่อพิจารณาปัญหามูลค่าเนื้อทองในเงินบาท ซึ่งยังคงสูงอยู่นั้น เป็นการพิจารณาเปลี่ยนนโยบายการเงิน เนื่องจากราคาสินค้าออก ตกต่ำเพราะมูลค่าเงินบาทสูงเกินจริงเป็นปัญหาใหญ่ที่รัฐบาลไม่สามารถแก้ไขได้ ราคา ข้าวตามเงินตราของไทยต่ำมากจนชาวนาไม่สามารถผลิตข้าวได้อีก³ รัฐบาลจึงต้อง เปลี่ยนนโยบายการเงินไปทางใดทางหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากคำแนะนำของนายฮอลด์- แพตซ์ อันได้แก่การลดมูลค่าเนื้อทองในเงินบาทลงและกลับไปเชื่อมกับเงินสเตอร์ลิงอีก นายสตีเวนส์ได้แสดงความคิดเห็นว่า

¹ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 1/46

กรมหมื่นเทววงศ์วรวงศ์วเรียนราชเลขาธิการ, 9 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2474

²M.F.A. Sir E.M. Cook to Stevens, Op.cit.

³ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค. 1/46

"...โดยความเห็นส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าเห็นชอบด้วยอย่างยิ่งที่จะกลับไปหา
สเตอร์ลิงมากกว่าจะกำหนดมูลค่าเนื้อหาของเงินบาทให้มีราคาต่ำลง" ¹

นอกจากนั้นการที่นายฮอลล์-แพตช์เตรียมที่จะพิจารณาการลดราคาเงินบาท
เมื่อทำงบประมาณ พ.ศ. 2475 นั้น ² นายสตีเวนส์เห็นว่าเป็นการยอมรับความผิด
พลาดทางอ้อมของนายฮอลล์-แพตช์ด้วย

"...นี่เป็นการยอมรับโดยทางอ้อมอย่างน้อยคำแนะนำในครั้งแรกก็เป็นที่น่า
สงสัย ข้าพเจ้าคิดว่ากรยอมรับครั้งนี้กระทำอย่างไม่เต็มใจและเป็นเหตุผลต่อ
ไปว่า เหตุใดนายฮอลล์-แพตช์จึงยืนยันว่ารัฐบาลจะต้องรับตัวเลขงบประมาณราย
ไคของนายฮอลล์-แพตช์เป็นพื้นฐานในปีหน้า" ³

ส่วนเซอร์ เอคเวิร์ด คุณเห็นว่ากรที่รัฐบาลดำเนินนโยบายใหม่เป็นการกระทำ
ที่ถูกต้อง ⁴ วิธีที่ดีที่สุดที่เซอร์ เอคเวิร์ด คุณเห็นว่ารัฐบาลควรปฏิบัติคือ การเทียบค่า
เงินตราเข้ากับสเตอร์ลิง เพราะทองคำมีราคาไม่คงที่ เซอร์ เอคเวิร์ด คุณกล่าววว่า

¹ M.F.A. Stevens to Sir E.M. Cook April 29th 1932

² ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค.15/1/5.

Hall-Patch to His Majesty the King, Mar 11th 1932

³ MFA. Stevens to Cook, Apr 29th 1932 Op.cit.

⁴ ก.จ.ช. แฟ้ม ร.7 ค.1/46

Telegram, Cook to Devawongs Op.cit.

"ไม่มีใครสามารถทำนายได้ว่ามูลค่าแท้จริงของทองคำเทียบกับเงินบาทมีค่าเท่าใด เพราะทองคำมีราคาไม่แน่นอน การปรับอัตราแลกเปลี่ยนจะเป็นการยอมรับว่า ประเทศไทยดำเนินนโยบายผิดในเดือนกันยายน พ.ศ. 2474... วิธีที่ปลอดภัยที่สุดคือ การติดตามเงินสเตอร์ลิงอย่างเปิดเผย แม้ว่าข้าพเจ้าจะยอมรับว่าในขณะที่จะเป็นยาเม็ดที่กลืนยากสำหรับประเทศไทย ความยุ่งยากทั้งหมดเนื่องมาจาก ปัญหาสำคัญเหล่านี้ได้ปะปนกับความรักตัวเองและการเมือง" ¹

การที่นายฮอลล์-แพตช์แนะนำให้ประเทศไทยยังคงอยู่ในมาตราทองคำต่อไป ทำให้รัฐบาลต้องเปลี่ยนสเตอร์ลิงที่ถืออยู่เป็นจำนวนมากไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส ต่อมาเมื่อนายฮอลล์-แพตช์แนะนำให้ซื้อทองคำแท่ง รัฐบาลก็ต้องเสียเงินค่าฝากทองคำเหล่านี้กับธนาคาร ² การทำธุรกิจ การลงทุนทุนสำรองเงินตราต่างประเทศ และทุนแลกเปลี่ยนนี้ เงินกู้ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียเงินทั้งๆที่มีความระมัดระวังอย่างยิ่ง ทุนสำรองเงินตราเกือบทั้งหมดเป็นทองคำแท่ง นอกจากรัฐบาลจะไม่ได้ดอกเบี้ยแล้ว ยังต้องจ่ายค่าเก็บรักษาอีกด้วย ส่วนเงินทุนสำรองสำหรับลดหนี้เงินกู้ส่วนมากก็ยังลงทุนเป็นทองคำแท่งเช่นกัน ³ สำหรับการขายเงินสเตอร์ลิงนี้ เซอร์เฮคเวิร์ต คูก มีความเห็นว่า

¹MFA. Cook to Stevens, Mar 5th 1932 Po.cit

²MFA. Srivisar to Sir Malcolm, Apr 25th, 1932

³MFA. Stevens to Cook, Apr 29th 1932. Op.cit.

...ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วยกับผู้วิจารณ์ที่ตำหนิประเทศไทยที่ขายเงินสเตอร์ลิง
 แม้ว่าข้าพเจ้าจะคิดว่าบางทีการกระทำของประเทศไทยอาจจะไกลเกินไปเล็กน้อย...
 ข้าพเจ้าเป็นผู้ที่เริ่มกระจายทรัพย์สินสมบัติของประเทศไทย และขาย
 หลักทรัพย์สินเตอร์ลิงกำหนดไถ่ถอนในระยะยาวที่รัฐบาลไทยถืออยู่ นำเงิน
 ไปได้ไปลงทุนในนิวยอร์ก ถ้ายังคงอยู่ในประเทศไทย ข้าพเจ้าคิดว่าข้าพเจ้า
 คงจะดำเนินนโยบายเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่เดือนพฤษภาคมที่แล้วเป็น
 ต้นมา เมื่อเห็นได้ชัดว่าเงินสเตอร์ลิงถูกคุกคามมาก ¹

อนึ่ง การมีทุนสำรองทองคำที่ไม่มีประโยชน์อะไร เมื่อผู้ผลิตได้รับความทุกข์ยาก
 จากราคาข้าวและไม่สามารถชำระหนี้สินได้ เมื่อรัฐบาลไม่สามารถเก็บภาษี
 ได้ เมื่อชาวต่างประเทศถอนการลงทุนในประเทศไทย และเมื่อการค้าไม่มี
 ระเบียบที่ดี หากจะสำรวจดูว่าประเทศใดก็ตามที่มีการค้าภายนอก ถ้า
 แม้มไม่ถึงกับรุ่งเรืองก็เพียงแต่ดำเนินไปได้ และรัฐบาลใดก็ตามที่ปรับงบประมาณ
 ปรมาณใด และธนาคารใดก็ตามที่มีสภาพดีจะเห็นได้ว่าประเทศและธนาคาร
 เหล่านั้นไม่ว่าจะเชื่อมกับเงินสเตอร์ลิงหรือไม่ก็ตามก็ยังฉลาดพอที่จะยุติระดับ
 ราคาภายในประเทศด้วยการยกเลิกการตามราคาทองคำไป ²

¹MFA. Cook to Stevens, Mar 5th 1932. Op.cit.

²Ibid.